GABRIELIS CLAUDERI, D. MEDICI DUCALIS SAXONICI, ACADEMICI CURIOSI, INVENTUM CINNABARINUM, HOC...

Gabriel Clauder

Onstrabas qvondam, qvid sit Lapis ille Sophorum,
Infima qvem Tellus, qvem simul Astra ferunt.
Hinc Pollincturam, qvæ mortua corpora servet,
Tradebas doctâ Mente manuq; sagax.
Jam Medium profers, morbos qvod pellat acutos,
Vivo ut succurras, exanimiq; simul.
Unde Tuum nomen jam extremas fertur ad Oras,
Et quoq; post Mortem Fama perennis erit.
Qvisqvis enim satagit raros excludere partûs,
Is meritò Famâ Clarus in Orbe viget.

Ita de Eruditissimis Scriptis, Eorumque Autoris
Nobilissimi Famâ augurabatur
D. J. Bohn, in Acad. Lips. P. P.

PRÆFATIO.

Lectori Curioso

Mentem ſanam in corpore ſanô!

PUblicô te denuò, curioſe Lector, inviſere lubet Scriptô; non alium quidem ob finem, quàm, ut hoc labore, vel laborioſô inventô candorem, conatumque meum de Humanô Genere opem Medicam deſiderante benè merendi erudito Orbi probatum eam. Juſſit enim Cœleſtis & *Majeſtaticus* ille *Paterfamiliàs*, ne otientur; ſed fodiant in ſuâ vineâ Mundani Incolæ. Hinc Mandato huic ſatisfacturus Egomet, intravi hactenus nobiliſſimas illas *Hungariæ* vineas, longiùs quidem abhinc diſtantes.

Non autem placuit deguſtare ipſas uvas, ſine hederâ omnì quidem vendibiles; aut eorum ſuccum tot-tot regionibus deſideratiſſimum, abſtemiis quoque ſalivam ſatis copiosè moventem, neque earundem examinare qualitates laude omni majores, ne harum effigiei à diverſis, præcipuè verò ab incomparabili *Sachſiô* noſtrô in ſuâ *ampelographia* ad vivum delineatæ umbram appingere velle videar. Sed hiſce potiùs antepoſui ventilare *mineras* in montibus ſubiacentibus contentas, *mineras* in ſpecie *Cinnabarinas*, ipsô aurô contra caras, utpote ſcaturigines atque fontes, unde quaſi exſudant ac protruduntur lacrymæ illæ hilares, lacrymæ illæ tantæ virtutis,, tanti pretii, tantæ æſtimationis.

Laboravi ibidem fodiendo pro talenti mei viribus. Et cùm Corniculæ *Æſopicæ* genium ac mores ſemper abhorruerim, ac nauſeaverim ludicrum atque philautum illud ſcripturiendi Cacoethes, dum ſcilicet ab aliis jamdum inventa, dicta ac ſcripta iterum, iterumque ſcribere, deſcribere, exſcribere, præſcribere, reſcribere, transſcribere non erubeſcit, imò inſanô pruritu in deliciis habet deteſtabile illud literariorum furum, vel ſimiarum genus; ideoque & heic nolui cramben ab aliis ac alibi coctam denuò recoquere; ſed produco ſaltem genuinum & proprium ingenii mei (qualemqualem licèt,) Fœtum.

Si evenerit, ut unus alterque Medicorum inventô hôcce meô meliora ac al-

 tiora

tiora noverit, ille, Deo gratias agens pro donis in se collatis, sibi gratuletur, ac ponderet, quòd ita nunc demum discere, veluti alii, non opus habeat, atque secum habitans, neutiquam invideat per horum intempestivam taxationem ac vilipendium aliis in palæstrâ chymicâ minùs exercitatis, aut infelicioribus operatoribus, Medicis præcipuè junioribus, si eorundem laboribus pro ægrotorum solatiô aliquid lucis accrescat, quod quidem heic eventurum, mihi certè promitto, indubiis rationum ac experientiæ meæ pulvere hôc *cinnabarino* plus vice simplici institutæ testimoniis suffultus.

Si lubuerit quibusdam circa conatum huncce meum tædiosô ac gravi opere coemtum monere nonnulla sine impiis ac sophisticis scommatum aculeis, modis Medicos Christianos decentibus, erit gratissimum. Quò plures enim & profundiores ex hôc chymiatricæ sapientiæ fonte bibantur ab ingenuis rerum naturalium scrutatoribus, eò plures semper sitiuntur, imò sitiantur aquæ. Nemo enim hucusque reverà contradicere dicterio illi, aut illud infringere valuit, quòd maxima pars eorum, quam etiam Nos moderni in Medico-chymicis scimus, sit minima pars eorum quæ nescimus.

Propterea alios Dominos *Collegas Curiosos*, ac cives Mundi Medicos, præprimis quidem eos, quibus è lutô meliore constant præcordia, eâ, quâ decet, observantiâ ac humanitate volo rogatos, ne Talenta concredita Terræ tradant otiosa; sed tam naturalia alia è largô Naturæ cornu copiæ fertili hôc seculô facillimè depromenda, quàm in specie *nativam* hancce *cinnabarin* adcuratiore mentis trutinâ, ac pyrotechniæ, chymicæ adminiculô penitiùs, penitiusque ruminare non dedignentur. Deum enim sua bona Nobis vendere solere labore, quis ignorat? Certè enim mihi constat, sub sordidô hôc vili ac terrestri majoris adhuc ponderis, majorisque momenti latitare arcana.

Siquidem de tali quôdam propriæ experientiæ fide testari heic quædam, si vellem, valerem, nisi iniquam invidorum ac nasutulorum censuram metuens, frequentioribus illud ac firmioribus experimentorum practicorum roboratum testimoniis, atque in pleniorem exaltatum perfectionem alii reservare occasioni placeret; Vitæ ac mortis illô Directore æternô vitam mihi concedente.

Vale, Curiose Lector, ac candidè faventi fave candidè.

CAP.

Cap. I.

Scopum Autoris indigitans.

DUm de *Cinnabari nativâ Hungaricâ* & publicæ utilitati, & curiosis rerum Physicarum scrutatoribus communicare nonnulla, animum induxi, neutiquam meus est scopus; de ejusdem Etymologiâ, origine, Synonymia, ac differentiis diversis, essentiâ item ac partibus constituentibus; multò minùs de modis præparandi usualibus, usuq; ejusdem vario medico-mechanicô, & similibus varia præmittere, ac amplis ambagibus exspatiari, ne noctuas portare *Athenas*, aut crambem ab aliis alibi coctam recoquere videar, (semper enim tales exscriptiones & repetitiones obtrudere lectori, nauseavi,) cùm de hisce Autores diversi poterint consuli, & præteritô anno eadem specialiùs pertractaverit in suâ *Cinnabriorum* triga Clariss. Godof. *Scholzius*; imò similem atq; lucernam olentem dilucidationem in ultimis nun-

 dinis

dinis paſchalibus erudito Orbi exhibuerit in curioſo ſuo ſcrutinio phyſico *Cinnabaris* mineralis laborioſus Dn. Matth. *Tillingius*: Sed propoſitum meum eò collimat, ut ſaltem peculiari quâdam methodô ac tædiosâ perſcrutatione non ita pridem pro talenti mei viribus inventum & confectum remedium Cinnabarinum aliquod in ſpecie explanem atq; pro miraculoſis, iisque majeſtaticis DEI O. M. operibus ac donis magis magisq; disſeminandis, proximiq; indigentis commodo juvando, atque augendo ægrotantium ſolatiô innoteſcere concedam.

CAP. II.

Generaliora De Medicamentis Mercurialibus *exhibens.*

§. I.

C*Innabarinum* id autem eſt, uti dixi, medicamentum, ideoq; minerale, vel è latentibus Terræ viſceribus erutum, nec regno animali, aut vegetabili natales debens. Proinde quidem gratiam & applauſum non adeò inſignem apud multos quà Medicos, Galenicos dictos, quà viros alios eruditos mereri videbor, cùm medicamenta è mineralibus & rebus metallicis petita eorundem pluribus longâ annorum ſerie malè audiverint, & adhuc malè audiant. Ideoq; eadem Miſochymici *κατ'* ἐξοχὴν

ἐξοχὴν chymica nominant, & ut apud curioſos Chymiam non callentes eò magis ſuſpecta reddunt ac diffament, varia tentant, v. g. dum aliquot guttas ſpiritus Vitrioli, aut nitri, corio vel panno inſtillant, & ex inſequente eroſione ſimile ſtomacho ac inteſtinis metuendum eſſe, ac contingere, falsò ominantur, atq; aliis perſvadere conantur. Dum enim abundamus, dicunt illi inſuper, è regni animalis ac vegetabilis cornu copiæ remediis auro contra caris ac benignioribus, complexionibus noſtris majore harmoniâ & propiùs conformibus, atq; ſi operationem eorum ſpectes, citò - tutò - jucundè ſuam conferentibus operam, teſte experientiâ; Quid, quæsò, opus erit, confugere ad illa metallica ac ſubterranea, quippe quæ copioſis impuritatibus ac ſylveſtribus heterogeneitatibus admixtis, imò non rarò, venenata, Archæoq; noſtro nimioperè, & multò magis, ac illa ex animali & vegetabili regnis depromi ſolita diſſentiente qualitate ſcatent, vel ad minimum fortisſimis compedibus alligata & unita, ut perſæpè ſummè neceſſaria illa puri ab impurâ ſeparatio, ſi non planè ſit imposſibilis, ad minimum tamen difficilimè procedat, captumque ingeniorum chymiurgicorum plurium ſuperet.

§. II. In ſpecie verò ſuſpecta habentur à Medicorum Miſochimicorum non paucis medicamenta è *Mercurio* metallicô, & quæ huic affinia (qualia quidem quo-

que ſunt *cinnabarina*, quippe cujus eſſentiam *Mercurius* bonam partem conſtituit:) Et hoc quidem ſi ſcapham ſcapham nominare velim, certò reſpectu non adeò immeritò. Quamvis enim eadem *Mercurialia* indefeſſô labore ac diuturniore tempore depurata ac legitimè præparata (legitimè præparata & depurata dico) contra contumaciora & fortiorem *Herculis* clavam expoſcentia morborum genera incomparabili efficaciâ operentur, aliisq; remediis pluribus palmam facilè præripiant; adeò quidem, ut uni alteriq; Chymiatorum, ſpiritus cerebri ſagacioribus meditationibus exercentium, atq; impigris manibus carbones tractantium ſucesſivè licuerit eſſe tàm felici, conficere exinde nonnulla ad *panacearum* naturam propiùs accedentia, ac in hoc vel illo ſubjecto modò per diaphoreſin, modò per diureſin, modò per ſputum, hæmorrhagias, alvum aut vomitum, Archæo ſic dirigente, materiam peccantem exturbantia, prout hanc diſpoſitam inveniunt, qualia ſunt *tinctura Mercurialis Paracelſi, Mercurius diaphoreticus Helmontii, Mercurius* præcipitatus diaphoreticus, vel *aurum vitæ Hartmanni, panacea* de la *Vigne,* Medici Regii Pariſienſis è *Mercurio* cum auro & lunâ præcipitatô, &c. &c. de *Mercurio* cum auro præcipitato *Heslingii azoth* ab eodem vocato, aliisque ſimilibus, jam taceo, (cum paulò inferiùs de hoc plura,) contra morbos omnis generis deſperatisſimos creberrima experientiâ probata.

§. III.

§. III. Sic celeberrimus Lipſienſium Chymiater, D. Joh. *Michaëlis è Mercurio antimonii & croco auri* juxta *Baſilium Valentinum*, parato peculiari labore conficiebat *Mercurium* cum auro præcipitatum, dum ſcilicet hæc per ſesquiannum igne continuo tractabat, ut inde fuiſſet ſperandum medicamentum rarisſimæ virtutis contra plures adfectus, aliis remediis tam facilè non obedientes; ſed fata volebant, ut vitrum tantô temporis cautè tractatum ac ſervatum, ob ignem plus juſtô auctum, disſiliret, veluti in tractatu meo de *Tinct. Univerſ. p. 150. 151.* hac de re ampliora reperire poterit curioſus Lector.

§. IV. Nihil dicam de hoc, *Mercurium* tantæ fuisſe in animis diverſorum Alchymicorum autoritatis, ut planè *Lapidem Philoſophorum* inde elicere plus vice ſimplici fuerint auſi. Et licet loco quæſiti *lapidis* bona ſua dilapidârint, nihilominius quidam albarum gallinarum filii mediante Mercurio, metallorum vitiorum in pretioſiora transmutationem, & quidem aliquando non ſine fœnore invenerunt posſibilem; Quâ de re variæ hiſtoriæ fide noſtrâ dignisſimæ produci poſſent, niſi prolixitatem nauſearem, ac alibi ab aliis prolata repeterem auribus indignantibus.

§. V. Attamen dictâ remediorum ſimilium raritate ac dulcedine allecti nonnulli levioris inter Medicos

armaturæ milites, imò inertes cinifiones, illotis manidus, quod dicitur, posteà & superficiariè eadem tractando, ac ægrotantibus novitatum arcanorumq; plus justò avidis obtrudendo, nec purum ab impuro, i. e. eruditates metallicas, veneno sæpiùs analogas, imò satis venenatas à genuinâ substantiâ medicamentosâ decenter separando, nec sufficiente digestione & fixatione, aut ex imperitiâ, aut intempestivâ properatione ad debitam perfectionem producendo, in causa sunt, ut post talia Mercurialia propinata in vicem desideratæ reconvalescentiæ, si non ipsa mors, tamen ad minimum periculosa frequenter succedant symptomata; qualia partim sunt, teste dolor! experientiâ, nervosum genus inprimis lædentia, v. g. motus convulsivi, apoplectici, paralytici, tremores artuum, lypothymiæ, cardialgiæ, stomachicæ œconomiæ subversiones, vomitus, cruentæ alvi dejectiones, & alia.

§. VI. Loco plurium sufficiat solus ille pulvis *Azoth Heslingii*, cujus superiùs mentio facta. Hic enim erat *Mercurius* cum auro præcipitatus & fixatus, ideóque amplo ægrotantium numero laudabili primis aliquot mensibus succurrebat effectu, dùm autem in multis sui desiderium excitabat, & commendabat, eveniebat, ut dictus Autor expetitioni ægrotantium & crumenæ suæ auro inhianti satisfacturus dictum pulverem po-

stea

ſtea ante decenter abſolutam digeſtionem & fixationem venderet; (Curioſi enim, & æmuli quidam illum diverſis modis examini ſubjiciebant,ac in ſpecie mediante microſcopio Mercurium adhuc currentem oſtendebant) hinc loco expectatæ reconvaleſcentiæ non paucis à Mercurio iſtô partim adhuc crudô & indigeſtô, ſi non ipſa mors, ad minimum varia, eaq; periculoſa oriebantur ſymptomata, veluti hâc de re Uno - plura Orbis literatus vidit ſcripta. Ut hic loci taceam brevitatis amore, graves illos adfectus, qui aurifabris, metallariis & ſimilibus operariis è ſolo fumô Mercuriali tantum-non quotidiè accidant.

§. VII. Ut autem clariore luce ſplendeant modò dicta de dubiâ & periculosâ Mercurialium remediorum compoſitione & extractione, & quam difficulter adeunda ſit hæc *Corinthus*, in gratiam Philiatrorum, atq; praxin medicam incipientium, ac in honorem auro contra caræ veritatis lubet adjungere ſequens teſtimonium: Dum anno 1660. exteras regiones viſitabam, ſæpè eruditisſimô uti licebat Colloquiô cum Chymiatro quodam ſeculi noſtri primicerio. Hic ob literas à magno meo D. *Michaëlis* oblatas mihi inter alia de Mercurialium remediorum qualitatibus, arcanisq; eadem præparandi modis ſedulò ſciſcitanti, atq; iisdem avidisſimè inhianti ſummô candore varia detegebat & enucleabat.

§.IIX.

§. IIX. Tandem verò in hæc erumpebat verba: gloriari egomet possum, me inter Chymicos hodiè viventes extra omne dubium esse seniorem; (erat autem supra octogenarius lecto affixus, mortisq; è Marasmo senili candidatus) siquidem plus quam 50. annos continuos, & quod excurrit, strenuus consumsi in chymicè perscrutandis regni animalis, vegetabilis, & præcipuè mineralis rebus physicis, & quidem omnia largis Domini mei gratiosissimi sumtibus. Diuturno hoc tempore dicto, ac numerosâ absumtâ pecuniâ multa utilia ac curiosa quæsivi & partim quoque obtinui; Frustrà tamen & irrito effectu multa etiam tentavi, oleumque & operam perdidi. In specie aliquot mille thaleros impendi in ruminando, & enucleando polymorpho isto Protheo, *Mercurio*, acquisivi quidem inde non nulla non spernanda sed impensis factis neutiquam respondentia, & hæc quidem tam in re medicamentosâ, quam transmutatoria. Proinde seriò & eâ, quâ par est, animi ingenuitate monitum te velim, ut caveas tibi ab infido & variabili isto Vertumno, cerebrum, licet subtile, manum, licet expertam & indefessam utplurimum eludente.

CAP.

CAP. III

Autoris nauſeam in medicamenta purè Mercurialia *proponens.*

§. I.

QUamvis quidem antea mihi optimè conſtiterit & obſervaverim, quod ὁ πάνυ meus, & qui aliàs Operum meorum medicorum cynoſura erat præcipua, ſi à Deo discesſeram, incomparabilis ille Lipſienſium Chymiater, D. Joh. *Michaëlis*, præter alias remediorum formulas aliquando non infelici effectu propinaverit conſilium ſuum medicum expetentibus remedia Mercurialia, v. g. utebatur Mercurio per tempus cum auro præcipitato diaphoretico, *Drieff Horizontale* dicto, ut & Mercurio ſublimato dulci purgantibus aliis admixtô; non minus Mercurium vivum aquæ fl. hyperici, aut acaciæ, vel graminis infundebat, & poſt vehementem & repetitam agitationem hanc aquam Mercurialibus atomis gravidam exhibebat pro fugandis necandisq; puerorum lumbricis; Imò ipſum *Mercurium vivum* in ſubſtantiâ contra eundem morbum propinabat, dum ſcilicet iſte ſaccaro candi continuâ agitatione tamdiu miſcebatur, usque dum ſplendore ſuo, ſuâq; lubricà

volubilitate se ipsum ampliùs non prodebat; (in cochleari autem ligneo debebat assumi dictus pulvis, cùm illis quæ ex corporibus metallicis parantur cochlearibus, v. g. argenteis, stanneis, ob constans veteris amicitiæ fædus sese amicè uniat:)

§. II. Nihilominus candidum hocce in capite antecedente dictum Magni illius Medici monitum, tanquàm imperatorium aliquod αὐτὸς ἔφα in memoriam mihi sæpè revocans, ac reverenter habens cerebri mei ceræ tantas impressit contra medicamenta Mercurialia ideas nauseantes, ut iisdem per praxeos meæ quam viginti & quod excurrit annis nunc exercui, tempus rarissimè fuerim usus.

§. III. Et hoc quidem eò magis ideò, postquam non modò accesserint lectio variarum observationum periculosos affectûs & affectûs malè, vel saltem non adeò adcuratè præparatis Mercurialibus remediis natales debentes exponentium; sed etiam, & quod adhuc majus est, quia *scorbutus*, maris Baltici olim saltem incola, ultimis aliquot lustris totius *Germaniæ*, imò tantum non *Europæ* cives truculenter aggredi, massam sanguineam corrumpere, aut putrefacere, & viscerum coctionis robur innatum infringere soleat, ut ita insimul nervosum genus spiritibus necessariis, avorumq; nostrorum robore carentibus majorem partem depauperatum â simili

cru-

cruditateMercuriali acidâ & indigeſtâ facilimè omnium lædatur, veluti exempla paſſim obviæ abunde teſtatum eunt, ac ſimile exemplum de *azoth Herlingiano* præcedente in capite propoſuit.

CAP. IV.

Contra Miſochymicos pugnans.

§. I.

DEhortatio autem iſta à primicerio illo chymico mihi facta, de quo capite primô, primariò feriebat ipſum *Mercurium*, metallicum illud corpus & medicamenta inde confecta. Quæ vero huic ſunt analoga, vel quodammodò ſaltem de eſſentia & qualitate Mercuriali participant remedia cinnabarina, mitius experiuntur fatum, majoremq́ue ſibi per quotidianum experientiæ teſtimonium conciliant fiduciam, & hoc quidem non immeritò tàm *cinnabaris antimonii*, quàm *nativa*, præcipuè quidem *Hungarica*; cùm materia illa Mercurialis, quæ partim conſtituit eſſentiam *cinnabaris*, non reſtet cruda & ſola talis; ſed ab admixta parte ſulphurea corrigatur, alteretur, depuretur & figatur, & ſic aliam quaſi induat indolem.

§. II. Priorem illam, ſcilicet *antimonii cinnabarim*, quod attinet, Medici, Galenici in ſpecie ſic dicti, lapidem moverunt omnem, ut veluti aliis medicamentis chymicis, ita ipſi etiam debitum ſuffurentur honorem, chymiæ ignaris perſvadentes, quòd illa componeretur è duobus venenis mineralium vehementisſimis, & per conſequens ſine incerto & dubio, imò ſummè periculoſo eventu neutiquàm propinari poſſet à cordato Medico ægrotantibus; *κακῶν* enim *κοράκων κακὰ ὠᾶ*; quales ſunt parentes, tales filii.

§. III. Verum enim verò, quomodo à draconibus hiſce venenatis tam diſpar, isq; generoſisſimus generetur fœtus, jam dudum Orbi literato ſplendidis ratiocinationibus declararunt pyrotechni noſtri; Imo rerum omnium certisſima magiſtra experientia vehementi, eoq; quotidiano invidos ſuffudit rubore, Harpocraticumq; illis impoſuit ſilentium, adeò quidem, ut iſta Galenicorum Miſochymicorum ſectæ doctrina cum Patronis ſuis hactenus conſenuerit maximâ ſui parte, ac ſucces̕ſivè ad occultas fuerit rapta umbras; E contra dogmaticorum Medicorum, id eſt, remedia Galenica chymicis amicè & rationali methodô combinantium ſocietate magis magisq; florente antagoniſtarum ſuorum famam decente prærogativâ ſubmerſerit. Vel inter vivos adhuc hinc inde hærentium bonam partem tanta

præ-

præcellit confuſione, ut nolentes - volentes, manuq; invitâ ægris ſuam opem ac operam expoſcentibus medicamenta chymica propinare, ac adſveſcere audeant, licèt eadem componendi methodum neutiquam calleant; ſed, ut ſaltem tales videantur, & cum Bacchi eſſe nequeant, thyrſigeros ſaltem ſeſe exhibeant. Quamvis incerto, imò triſti ac infelici aliquando id accidat eventu, & hæc ab iſtis propinata remedia gladium in manu furientis æmulentur.

§. IV. Unicum tale lectori in ſcenam producam exemplum: Similis chymiæ ignarus videns alios Chymiatros præſcribere contra lumbricos aliosq́;- adfectus, Mercurium ſublimatum dulcem; ne ignorantiæ in Chymiâ argui posſit, quoq́; præſcribit Mercurium ſublimatum, (NB. crudum illud venenum:) credens vocem dulcis ſuperficiariè ſaltim addi; Pharmacopæus in re chymica magis verſatus, ac ille præſcribens, modeſtè monet Medicum, num aliis intentus fortè improviſò omiſerit vocabulum dulcis, illumq́; velit intelligi Mercurium dulcem modô dictum; ſed iſte indignabundus præcepit, ut præparetur modò præſcriptô; Pharmacopæus factâ decente proteſtatione juſſa expedit, ſed dictum factum, puer ſtatim ab aſſumtô venenô crudeli poſt ſolita ſymptomata diem ſuum brevi & quidem ante diem, obire, & ad plures migrare cogitur.

CAP. V.

In *Cinnabaris antimonii* exſurgens encomia.

§. I.

E contra dictæ *cinnabaris antimonii* exhibitione pluribus, iisque contumacisſimis obviam ire morbis, atq; hanc iis edomandis ſuffeciſſe, & adhuc ſufficere, quis eſt inter ſaniores Medicos modernos, imò alios eruditos, qui ignoret? Sed quid provoco ad teſtimonium Medicorum, vel aliorum quoq; eruditorum, cùm tantum-non omnes cujuscunq; conditionis homines medicamentis utentes, inſcii quidem, adplauſu ſuo beent *cinnabarina* remedia, eorumque efficaciam è fundamento experientiæ amplificent: Et cùm illiterati de hiſce tàm adcuratè loqui, aut ſentire nequeant, mediante colore rubro pulveres illos cinnabarinos (die rothen Pulver) virtute ſuâ commendabiles efficiunt & proclamant.

§. II. In ſpecie glorioſam hancce laudem reportavit non modò per Saxoniam noſtram; ſed per totam Germaniam, & quod excurrit, ruber ille pulvis cinnabari-

barinus, *ſpecificum cephalicum* quem vocitant celeberrimi Lipſienſium Profeſſoris D Joh. *Michaëlis*.

§.III. Cùm enim hic viderit, magnum illum Chymicum, Præceptorem ſuum, Joh. *Hartmannum*, præparâſſe, præparatumque deſideratâ euphoriâ exhibuiſſe contra epilepſiam, cognatosque cerebri affectus pulverem è cinnabari antimonii (vel etiam aliquando nativâ Hungaricâ) magiſterio perlarum & coralliorum anaticâ proportione mixtum egregio, & inſigni laude dignisſimo huic invento poſtea addidit alia adpropriata, vi cordiali, cephalicâ, nervinâ, & ſanguinem purificante pollentia; dum nimirum magiſterium ſuum cordiale & epilepticum, ut & fœculam pœoniæ miſcuit dicto *cinnabari antimonii*; Cujus pulveris compoſitionem, quia jam dum publico ingenuè communicaverint clariſſ. Dn. Frid. *Hoffmannus*, Clav. Pharmacent. Schröder. l. 2. c. 77. §. 252. fol. m. 109. & l. 3. c. 16. fol. m. 293. Dn. Godofr. *Scholzius*, in Trigâ ſua cinnabriorum. c. 5. §. 5. p. m. 46. ſeqq. aliique, ejus deſcriptionem non niſi brevisſimis ſum propoſiturus; Proportio autem horum ingredientium erat talis: Reſp. *Cinnabaris antimonii* libram. i. fœcul. radic. pœoniæ libram ſemis, magiſter. epileptici uncias quatuor, cordialis uncias duas, fol. Auri numerô ij. Qui ampliora de hoc deſiderat conſulat laudatorum Autorum bigam, cùm repetere ea ſuperva-

vacaneum ducam; ſemperque nauſeaverim denuò dicere, quæ prius, ac alibi, atque ab aliis ſunt dicta. Hoc tamen adhuc transſilire nolui, laudatum Dn. Autorem ultimis aliquot vitæ ſuæ luſtris proportioni illi ingredientium à modò citato Dn. *D. Hoffmanno* deſcriptæ addidiſſe ſemper magiſterii *dentis equi marini* unciam ſemis; quem dentem, ceu rarisſimum nervinum & antepilepticum, magni æſtimabat.

§. IV. Tantùm in hoc medicamento (*ſpecificô cephalicô* nimirum, vel *κατ' ἐξοχὴν pulvere rubro* **den rothen Pulver** dicto) poſuit fiduciam Saxonia ſuperior, imò tota tantum non Germania, ut ad hoc, tanquam ad ſacram anchoram confugere fuerint adſveti ſinguli ferè illi, qui Archeum incandeſcentiâ, terrore, meditationibus, laboribus, & ſimilibus fatigatum roborare ac ſolari, ſudorem ciere, maſſam item ſangvineam depurare, ejusque acrimoniam corrigere volebant, aut neceſſe habebant; non obſtantibus & ab experientiâ irritis redditis lingvarum invidioſarum ſpiculis, quibus purorum Galenicorum, utpote miſochymicorum ſecta magnatibus Chymiæ ignaris perſvadere audebant; periculoſisſimum hoc eſſe remedium, utpote è duobus venenis violentisſimis conſtans. Nihil dicam de pluribus aliis affectibus, quibus hocce veluti Herculea quædam clava, vel *nodo Gordio Alexandri magni* gladius (ali-

quando

(aliquando etiam abusivè) opponebatur, adeò quidem, ut dictus vir magnus quotannis non aliquot uncias, sed plures ejusdem libras expetentibus vendiderit. Jam autem partim ab ipsius tunc Chymiurgo, nunc vero Lipsiensium Chymico famigerabili Dn. Matth. *Zittemanno*, aliisque nonnullis discipulis genuinâ methodo confectum, partim verò â diversis, quà Medicis quà Pharmacopæis, tum quoad ingredientia tum quoad horum compositionem ac dosin satis adulteratum desiderantibus exhibeatur.

§. V. Præter dictum hunce *cinnabaris antimonii* in *specifico cephalico Michaëliano* usum aliis quoque modis diversisque intermixtum remediis eundem adhibere consveverunt Medicorum nostri seculi non pauci; dum v. g. celeberrimus Academiæ Jenensis Professor, D. Godofr. *Mœbius*, hospes ac præceptor quondam meus honorandus huic *cinnabari antimonii* correcti addit cornu cervi sine igne, cornu & ungulam alcis, viscum corylinum, smaragdum præpar: & alia pro conficiendo suo pulvere antepileptico.

§. VI. Plura item & ampliora videre licet apud experientissimos Joh. *Quercetanum* in Tetrade Capitis affectuum, Hadrian. à *Mynsicht*, in Armamentario Medico-Chym. Dan. *Sennertum* in Instit. Medicinæ. Joh. *Hartmannum* in Prax. Chymiatr. Gverner. *Rollfincium*

in Chymia in art. form. redactâ, Valent. Andr. *Mollenbroccium*, Tract. de arthridide vagâ, Fridr. *Hoffmannum*, in methodo medendi, & clave Pharm: *Schröderi*, Dav. *Ludovici* in Pharmaciâ, Georg. Wolffg. *VVedelium* in Ephemerid. Germanic. anno tertio, Godofr. *Scholzium* in Triga Cinnabrior. Matth. *Tillingium* in scrutinio cinnabaris, aliosque; Et elucescet hoc à diversis diversimodè contra eosdem, si non plures adfectus; ac paulò superius in specie de *specifico cephalico*. D. *Michaëlis* proferebatur, exhiberi solere.

CAP. VI.

Incomparabiles cinnabaris nativæ *laudes extollens*.

§. I.

LAudes quidem insignes, gloriosumque honorem nostro hoc ævo jure meritò ita sibi comparavit *cinnabaris antimonii* uti modo dictum; Gloriam tamen mirum-quantum majorem, atque ejusdem multis paralangis superantem ultimis aliquot lustris nostris acquisivit *cinnabaris nativa*, præprimis *Hungarica* (quippe quæ ob soli nativi benignitatem sulphure auri volatili,

ut

ut plurimùm eſt impregnata, ac reliquis purior) teſtantibus meis Dnn. Dan. *Ludovici,* Tract. de Pharmaciâ, diſſert. 1. p. m. 345. & Dn. *VVedelio* pharmaciæ. l. 2. ſect. 3. c. 4. p. m. 139. Imò ipſo *Sennertô*, ante illos, in Medic. Inſtit. l. 5. part. 3. ſect. 3. c. 17. p. m. 1440. & hoc adeò, ut à Neotericorum plurimis jam non modò epilepſiæ & motibus convulſivis deſiderato eventu opponatur, veluti ab Anteceſſoribus noſtris beatisſimæ memoriæ fieri ſolebat; ſed etiam ſub certo experientiæ quotidianæ teſtimonio medeatur ſingulis illis adfectibus, (ſpecialia eorm hic enûmerare nomina amplum nimis foret,) ubicunque ſpiritus cordis ac cerebri, nervoſumque genus roborationis egent, ubi ſalſedo ſangvinis demulcenda, ejusque acidum abſorbendum, ubi pro dolore leniendo vis anodyna requiritur, ubi maſſa ſangvinea præternaturaliter ebullit, vel tota Microcosmi œconomia rebelles patitur tumultus, ubi virtus balſamica ſangvini concilianda, cruditatesque in putredinem fermentantes corrigendæ, præcipitandæ, ac ſæpiendo, ubi ſangvinis grumeſcentia reſolvenda, ac incraſſatio ventilanda; Ut paucis verba multa atque ampla proferam, inſimulque vulgaribus Medicorum terminis loquar, ſtatuo; *cinnabarim nativam* valere, ac methodicâ ratione adhiberi aliisque adpropriatis remediis tutò miſceri ubicunque opus eſt virtute alexipharmacâ, antifebrili, diaphore-

phoreticâ, cephalicâ, ac quæ huic affinis, præcipuè nervinâ, cordiali, roborante, balſamicâ, anodynâ, abſorbente ac præcipitante, & per conſequens contra adfectus corporis humani plurimos, quorum nomina è modo dictis facilimè cognoſcere poterunt artis Filii, utpote cum quibus mihi præcipuè res eſt; & quidem præſervativè ac curativè dari poſſe; Unde accidit, ut à non paucis Neotericis ipſis vomitoriis quoque & purgantibus miſceatur, non quidem eô ſcopô, quaſi qualitatem vomitivam aut purgatricem ſimul immediatè obtineat, ſed quod *Archæo* robur conciliando, eveniat, quò per accidens & mediatè deſideratus medicamenti illius effectus eò felicius faciliusque ſuccedat.

§. II. Exinde liquet, ac unusquisque facilè concludere poteſt, ad ſacram hancce *cinnabaris nativæ* anchoram citò tutò, ac jucundè opitulantem eſſe, confugiendum, ſive ſupremus, ſive medius, ſive infimus venter, & quæ hiſce inhabitant viſcera, ſive etiam artûs morbis premantûr, & ſic Medici indigeant auxilio; ac poterit pro circumſtantiarum vel indicationum medicarum diverſitate aliis remediis illa huic vel illi adfectui oppoſitis commodè miſceri, cùm eorum qualitates mirè exaltare ſoleat.

§. III. Eidem enim opinioni, quam cum diverſis Neotericis capite ultimo, Tract. de Balſamatione

p. 209.

p. 209. 210. ſeqq. defendi, adhuc inhæreo; ſcilicet, non ſemper opus eſſe ſpecialiùs ſtatuere de hujus vel illius remediis qualitatibus occultis aut ſpecificis, quod hoc, v. g. valeat in ſpecie contra tuſſim, aſthma, ſodam, hepar calidum, lienem obſtructum, dyſenteriam, &c. Sed quod de pluribus generalibus liceat judicare, & medicamenta applicare, prout hic vel ille affectus requirat, aut diaphoreticâ, aut diureticâ, aut confortativâ virtute dotatum auxilium. Sic v. g. remedia capitis ac nervorum affectibus medentia, magni Helmontii effato, ut plurimùm conſiſtunt in ſubſtantiâ ſalinâ volatili, vel oleoſâ; Veronica verò & cerefolium tusſi & aſthmati mocoſis medentur, quia via diureticâ, & ſerum incraſſatum reſolvente ac incidente pollent. Cùm bonam partem (bonam partem dico, non totaliter) methodus medendi conſiſtat, aut in lymphæ & maſſæ ſangvineæ à particulis heterogeneis nimiùm incraſſatæ rarefactione, aut in earum nimis rarefactarum incraſſatione; & per conſequens in ordinariâ ac legitimâ ſangvinis & lymphæ circulatione. Quæ quidem pro Archæi, ſpirituumque cordis ac cerebri robore & debilitate, ſymptomatumque atque complexionum varietate diverſimodè miſcenda ac alternanda.

§. IV. Prolixiora & ſpecialiora *de cinnabarinâ virtute* qui deſiderat, conſulat Matth. *Tillingii* Scrutinium

cinnabaris, partim in præfatione, partim in capitibus diversis latè hujus usum & virtutem deprædicantibus, & quidem ita, *ut lapidem* quoque *Philosophorum*, rerum mundanarum, desideratarum illud desideratissimum τὸ πάνυ è *cinnabari* nativâ confici posse c. 38 p.m. 234. seqq. statuere non erubescat.

CAP. VII.

Diversorum Autorum opiniones examinans, an & quomodò cinnabaris nativa *chymicè sit tractanda.*

§. I.

CUm igitur accuratâ animi lance aliquoties hactenus ventilaverim, cedro dignam virtutem, cedroque dignos effectus, quos partim *cinnabaris antimonii* in specifico cephalico *Michaëlitano*, aliisque modis propinata, partim *cinnabaris nativa* ultimis præcipuè aliquot nostræ ætatis lustris humano generi morbis obnoxio præstiterit, quomodo sylvestreitas *Mercurio* aliàs innata, ac solita à sulphure illo minerali fuerit amico connubio cicurata, ac ad meliorem frugem coacta,

in ſpecie verò *cinnabarim* illam *nativam* non niſi ſimplici elutriatione depuratam exhiberi ſolere. Non immeritò mecum tali modô ſum ratiocinatus: Si *cinnabaris nativa* (quod de Hungaricâ utpote puriore, imò aurum volatile ut plurimùm continente præcipuè mihi ſit ſermo, ex antecedentibus Lectori innotuit) tantummon cruda, nec aliter ac vili elutriatione, quam dicunt, (ſchlemmen) præparata & depurata tantis *microcoſmo* morboſo commendat ſuam qualitatem miraculis, ubi tamen partes eſſentialiter eandem conſtituentes ſulphur nimirum & Mercurius, facilimam imò ruſticam, uti loquitur in pharmacop: Chymicâ incomparabilis *Schröderus*, ſui ſeparationem adhuc admittunt; nec dum firmâ unitæ ſunt connexione; quid inde quæſo, ſperandum erit efficacioris effectus, ſi dicta principia cinnabarina cautum ignis chymici examen experiantur, ac longiore fixatione magis magisq; uniantur, atq; exaltentur? Hâc enim methodo quicquid ſylveſtris ac metallicæ heterogeneitatis fortè reſtat, diuturnâ caloris violentiâ abſorptum iri, Pyrotechnorum mihi promitto adſenſum.

§. II. Scopo huic meo calcar inſuper addebat, laude digniſſimæ *chymiatriæ* conſvetudo, dum *cinnabarim antimonii*, quippe quæ nativæ in multis analoga eſt, aliquoties ſublimando rectificant, eam ob rationem, ut à ſulphure antimonij præſtantior, ejusq; virtus magis exaltata

tata reddatur, ceu loquitur Vir magnæ in Chymiâ experientiæ, *Zwölferus*, in Mantissa Spagyricâ, fol. m. 367. Certè enim mihi persvadebam, mineram hancce non in summâ perfectione è Terrâ erui, sed veluti reliqua ferè omnia medicamentosa depurationem & exaltationem adhuc majorem admittere.

§. III. Proinde è manuductione veteris illius axiomatis, *inventis facile est addere*, mortuos consulebam Consiliarios, hoc est, evolvebam Chymiatrorum scripta, ventilaturus, quomodò hic hâc, ille illâ methodô eandem chymicè ruminaverit, atq; examinando insitas ejusdem vires exaltaverit. Sed pauca saltem reperi, eamq; ab Antecessoribus raro tractatam, aut ægrotis exhibitam. Ubi cum nonnullis aliis jure meritò non possum non mirari, quod Dn. Joh. *Schröderus* (vel ob solam Pharmacopœiam Medico-Chymicam publico communicatam memoriâ æternâ, æternâ gratiarum actione dignissimus) superficiariè saltem *cinnabaris nativæ* mentionem faciat, dictæ Pharmacop. lib. 3. c. 16. p. m. 419. Inquiens: *Usus internus cinnabaris nativæ vel mineralis, præterquam, quod epilepticis nonnunquam permixta deprehenditur, quod sciam, nullus est. Extrinsecus aut adhiberi potest ad sanandam luem veneream, scabiemq; aliam in suffimentis.* Cum tamen ille aliàs rerum pharmaceuticarum, & inprimis mineralium, utpote

pote difficiliorum, qualitates physicas laboriosè è pluribus Autoribus collegerit, atque accuratissimè probatâq; experientiâ describendo Antecessoribus suis tantum non singulis in hoc passu multis parasangis præcesserit.

§. III. Unde quidem quoque patescit, quod obiter monitum voluerim, virtutem divini hujus remedii Viro huic incomparabili paucis saltim adhinc lustris demortuo, qualitates rerum medicamentosarum è cedro Lybani ad hyssopum ferè nobis cognitas, aliàs callenti ac describenti nondum adeò fuisse cognitum, Deique inperscrutabile consilium cuilibet seculo aut ætati reservare peculiares suos thesauros, sua dona gratiosa. Et cùm crescentibus peccatis nostris, magis magisque succrescant dolor! symptomata, uti varia, ita in specie nostro in territorio scorbuticam, hisce suum quoque posuit obicem, suum antidotum, juxta dictum illud auro contra charum *Jerem.*31. v.20. *Nonne Ephraim est filius meus dilectus!* &c. &c. ubi divina clementia fatetur quod cogatur ipsi misericordiam exhibere.

§. IV. Lubet hic honorificam facere mentionem Joh. *Quercetani*, in Tetrade capitis affectuum, c.33. p. m 481. optimè de *cinnabari nativâ* loquentis; cum liber in paucorum sit manibus, producam integra ipsius verba: *Quod ad nativum & minerale cinnabarinum attinet, natura in quibusdam aurifodinis Hungariæ profert genus*

quoddam cinnabaris mineralis ponderosissimæ, & artificiali longè rubicundioris; Imò etiam quæ usq; adeò transparens est, & dilucida, ut non minoris pretii, aut majoris etiam ipso auro æstimetur; quæ per se & citra ullam præparationem aliam, quam quæ naturæ coctionibus temperata est, remedium est nobilissimum & admirandarum virtutum contra minores epilepsias & analepsias. Sed verùm præcipuè specificum est vertiginum; tale à multis Philosophis Chymicis magnis in Germania agnitum, à quibus hoc remedium, tanquam insigne arcanum magno habetur in pretio; cujusq; beneficio ego cum Dei gratia 4 aut 5. viros egregios vertigine liberavi, vel unica hebdomada 4, vel 5. ad summum dosibus exhibitis, etsi malum hoc vertiginosum usq; adeò exacerbaretur interdum, ut judicium omne ægris eriperet. Conficitur autem sequenti modo: ℞. Cinnabaris mineralis & lucidi unciam semis, supra marmore pulverisato, adde magisterii perlarum, coralliorum ana scrupulos duos, croci scrupul. 1 folior. auri decem, vel potiùs auri flammam concipientis (id est, fulminantis) scrupuli semis; misce exactè; dosis est scrupulus semis, ad scrup. unum &c.

§ V. In vicem itaque, quod à rogatis Autoribus cognitionem virtutis cinnabarinæ perceperim, veluti jam dictum (modò allegatum *Quercetani* testimonium si exceperim) animus in contrarium potius movebatur, ac dehor-

dehortationes à diversis Artis Medicæ Antistitibus sentiebat; *Cinnabarim* scilicet *nativam* non adeò commodè ac tutò submitti operationibus pyrotechnicis, v.g. destillationibus, calcinationibus, &c. veluti quidem iisdem obediunt aliæ res medicamentosæ, præprimis quoque metallicæ; sed securiùs eandem in substantiâ saltem propinari, pulveribus aliis, præparata quædicuntur, mixtam. Cum aliàs metuendum sit, Mercurium in eâ contentum, amicisque sulphuris metallici compedibus ligatum, & per hoc correctum, ac depuratum, ita sibi soli fore redditurum, suisque in Sylvestribus cruditatibus reviviscentem tantum abesse, ut postea similem operam, quam in miraculoso hôc composito præstat, præstet; ut potiùs illi ipsi tristes, qui à crudis mercurialibus sæpiùs accidunt, sint expectandi effectus.

§. VI. Sic plurimæ experientiæ chymicæ Vir Dn. Dan. *Ludovici*, collega, dum vivebat, dilectissimus, in Pharmaciæ suæ diss.1. de diaphoreticis mineralibus p.m. 352. inquit: *Cinnabaris nativa per nimiam curiositatem divelli non vult, quod fit, dum sulphurea pars per alcalia fundendo & digerendo extrahitur.* Et paulò post: *Abstractione acidorum non tàm alteratur, quàm pervertitur, æquè ac materia, quæ post consvetam Mercurii separationem ibi restat, meritoq; proindè, quæ natura hic coniunxit, homo ne separet, etiam curiosioribus exaltationi-*

bus volatilibus & consimilibus menstruis. Et Frider. *Hoffmannus*, in clav. Pharmac. *Schröder.* l.3. c.16. §.104. p. m.294. statuit: *Cùm cinnabaris omnem digestionem stomachi subterfugiat, ut in corporis nostri œconomiam distribui nequeat, sed vel Odoretenus, aut nudo saltem aspectu variè mireq; nostrum alteret Archæum, non est ut per artem Spagyricam nimiùm â nativâ suâ abducamus indole; vel per naturam juncta & mixta separemus, dum acidorum abstractione tàm alteratur, quàm pervertitur ejus virtus. Neq; sulphurea ejus pars per alcalia digerenda, nec per principiorum dissolutionem in præcipitatum diaphoreticum redigenda est.* Et ibid. c. seq. §.166. p.m.314. *de Cinnabari antimonii; Hujus virtus si manere debet integra per partium ejus ♃earum & mercurialium separationem, ut & per acida & alcalia factam inversionem destrui non debet.* Nec minùs Dn *D. VVedelius*, Collega honorandus, in Pharmacia l 2. sect.8. c.8. p. m. 240. *Cinnabaris nativa, si arenosa & saxea absit, & secludatur, ubi opus est, substantia, non eget menstruo, ut extrahatur, vel solvantur partes, sed qui vires, quas possidet, utiliter impendere gestit, eô modô, quô natura illum miscuit, ubi eadem opus habet, cum nec in sulphure solo, nec admixtis partibus solaribus, vel aliis solis eadem reperiantur, sed ex utriusq; mixtione resultent.* Hujus Trigæ fide nostrâ dignissimæ Testimonio adplaudunt

Neo-

Neoterici alii, unde etiam fit, ut modernorum Medicorum plures ſuis ægrotis dictam *cinnabarim* propinent ſolis illis pulveribus quaſi ſimplicibus, præparata qui dicuntur, miſcendam, ſine additione, aliorum, aut ſalium alcalicorum fixorum, volatilium, aut acidorum fortiùs & magis penetranter reſolventium.

§. VII. Monita hæcce, ſolidis rationibus pyrotechnicis utpote conformia, ac innitentia, æquâ animi lance dum pondero, non potui non quidem iisdem meum addere calculum, fateri coactus, miraculoſâ mixtione medicamentum hocce à naturante naturâ, Deo, compoſitum, atque metum eſſe, ne ex ejusdem per hanc vel illam reſolutionem chymicam mercurium (quippe qui bonam partem cinnabarim conſtituit) in innatas rurſus degenerare impuritates ac cruditates, & per conſequens more ſolito, dum ſibi ſoli relinquitur, plus aloes, quàm mellis habere, ac exhibere humano generi opem inde quærenti.

CAP. VII.

Circulationis & digeſtionis chymicæ utilitatem in genere demonſtrans.

§. I.

Nihilominus deterrere me non potuerunt Viri ingenioſi & eruditiſſimi, quin peculiari aliquà eâque

ſecuriori methodô ſcopum meum proſequi auderem. Dum enim conſiderabam mirabilem partiũ remedium hoc conſtituentium unionem, à naturâ factam, anſam arripiebam meditandi, num hæc ulteriore, eâque lentâ atque ſucceſſivâ (per violentam enim atque nimiopere maturatam combureretur ſulphur metallicum, nobile, vel ſepararentur partes unitæ) digeſtione ac diuturniore circulatione magis magiſque figi, combinari, uniri, & ſic ratione efficaciæ exaltari valeant, cùm naturâ ſæpè à ſui æmulâ arte ſeſe juvari concedat; Deus inſuper ſua bona nobis vendat labore.

§. II. Quod autem vis mercurialis & ſulphuris metallici nondum adeò arctis compedibus ſit ligata, aut unionem experta firmiorem, & indiſſolubilem, patet inde, quod Viri modò allegati ex additione ſalium, præcipuè mineralium, aliorumque reſolventium penetrabilitate pollentium diſſolutionem unionis non immeritò metuant, imò experientiâ demonſtraverint, veluti quidem juxta *Schröderi* & *Zvvölfferi* mentem facilè inde mercurius, & *VVedelii* mei manuductione ac methodo non difficulter *ſulphur* inde ſeparari poſſit. Ampliores deſcriptiones & diſſertationes, hac de re legere ſi libet, licet, apud Joh. *Schröderum*, Pharmacop. Medico chym. libr. 3.c.16.p.m.419. Joh *Zvvölferum*, Mantiſſæ Spagyr. part.2. c.7.ſ.m.359. Georg. Wolfg. *VVedelium* Ephemerid German. Anni tertii. obſerv.105 p.m.173.

§. III.

§. III. Neutiquam enim latet Pyrotechnos, quàm magni momenti operatio ſit, circulatio ac digeſtio, dum illa nimirum obſtetricante calore externô, per prudentem & expertem artificis manum accensô in vaſis clauſis ſucceſſivè perfectiorem rebus communicat maturitatem; ſic enim pars earum adhuc fixior ſeſe amico conſortio jungit magis volatili, & hæc illi, lentâ pugnâ, pedetentim in ſe ipſum agendo; ſic virtus latitans exaltatur, ſuppreſſa acuitur, partes impuræ & heterogeneæ, ſi craſſioris ſubſtantiæ ſunt, ſeparantur, vel ſi ſubtiliora, moderatè ac lentè conſumta annihilantur, & evaneſcere coguntur, relicto corpore puriore concentrato.

§. IV. Exemplum ſubminiſtrant illi, qui *lapidi Philoſophorum* elaborando inſudant; Loco plurimorum Scriptorum allegari hîc quæ poſſent, ſufficiant ea ſola, quæ è nonnullis in diſſertationis meæ de *Tinctura Univerſali* c. 6. adduxi, ibi apparebit, totam ferè paginam in maximo illo opere abſolvi per diuturnam, & eam quidem accuratiſſimam digeſtionem.

§. V. A labore univerſali pergo ad hujus ſuccedaneos analogos, ubi diverſa medicamenta arcana; ac rarâ energiâ ſeſe commendantia obviam eunt, inter quæ non infimum obtinent locum ipſa mercurialia, v. g. mercurius cum auro, ac variis aliis modis præcipitatus, ubi itidem in legitimâ, modeſtâ ac longinquâ circulatione

potior

potior operationis pars consistit. Plura hujus rei exempla produci possent, nisi brevitati staderem.

§. VI. Descendo ab hisce ad communiores magisque usuales extractiones essentiarum atque tincturarum; quidnam hic juvet, quid operetur, vel levis saltem digestio, tincturâ contenti remedii indies indiesque auctâ, Pharmacopœorum etiam norunt pusiones.

§. VII. Quid moderata, eaque cauto igne tractata possit *circulatio*, è millenis aliis unico saltem specialiùs adhuc probabo exemplo: Magnus Chymicus mihi tanquàm arcanissimum olim communicabat *Elixir proprietatis Helmontii*, mirabilemque ejusdem deprædicabat energiam contra plurimos adfectus, ita quidem parabilem: sumatur myrrhæ, aloes, croci orient: ana uncia una, pulverisata omnia indantur vitro forti & capaci; hermeticè sigillentur, ponantur in calorem lenem, donec materia in fuudo coaluerit, in parietibus verò vitri oleum rubicundum circulatum hæserit, atque rursus delapsum, & sic proprio suo *alkabesto* resolutum fuerit; super has species, destilletur postea leni igne, ac per gradus aqua cinnamomi. Inveni egomet postea hanc descriptionem, paulò tamen obscuriorem, in ipsis J.B. *Helmontii* operibus, nimirum in fragmento illo, quod præcedit Tractatum in herbis, verbis & lapid. magna latet virtus insignitum, f. m. 458 Fateor, me sæpiùs non sine stupore

ac

ac delectatione insigni hæc vitra species digerendas continentia adspexisse, quomodo scilicet guttæ rubiniformes per vitrorum parietes oculis curiosis sese ostenderint. Elixir autem dicto modo paratum rarâ ac multò majore efficaciâ sese certe commendat contra diversos adfectûs, quibus sedandis Elixir Proprietatis communi methodô paratum datur.

CAP. IX.

Sublimationem cinnabaris nativæ *tractans.*

§. I.

IN propositô hôcce ad optatum finem perducendo, animum quoque mihi erigebat curiosa à quibusdam Chymicis cautè instituta *cinnabaris nativæ sublimatio*, quæ sanè operatio sublimatoria tantum abest, ut illas innatas cinnabarinas qualitates (veluti in aliis operibus ac tractationibus ejusdem chymicis experimenta quidem id satis testantur,) turbet, imminuat, aut infringat, ut potius mirum-quantum easdem, augeat, exaltetque, ceu rerum omnium magistra hâc de re itidem satis abundè loquitur experientia. Non omnis autem *cinnabaris* càm facilè obedit huic operationi; modus insuper subli-

matorius paucissimis est cognitus. Tibi, curiose Lector, non inviderem pro genii mei more hanc methodum, nisi avidius inhians hujus cognitioni acquirendæ Amico communicanti sanctam silentii fidem promisissem; núllus tamen dubito, quin ejusdem propalatio Tibi aliunde propediem sit expectanda, imò obtinenda; imò lapidem movebo omnem pro illô Tibi per tertium obtinendô

§. II. Non possum non, quin hoc loco gratuler seculo nostro, quod ipsi quoque, veluti antiquis Antecessorum temporibus, non desint aliqui orbis magnates, literas colentes, & in specie quidem rerum physico-medicarum & quæ nunc potior harum pars est, Chymiæ Studio faventes, imò manus tam illustres inprimis quoque ejusdem operibus non planè detrahentes. Ubi submisso cultu jure meritò nomino augustum rei literariæ defensorem, DN. FRIDERICUM, Saxon Jul. Cliv. atque Montium Ducem, Patriæ Patrem gratiosissimum. Hic enim, quantumcunque temporis ipsi licet suffurari curis Regimini publico dicandis, illud uti diversis Musarum sacris, ita quoq;ue non raro curiosis rebus physico-medicis perscrutandis litat, atque inter alia dictam *cinnabaris nativæ* sublimationem tentavit, tentatamque feliciter absolvit.

§. III. Quum elegantissimô rubore coccineô singula-

gularum oculis ſeſe commendantem, dum contra febres cujuscunq́ue generis, aliosq́ue adfectus effectu laudabili exhiberi hactenus gratiosè curavit, & in hoc ſeſe providum ac munificum ſubditorum Tutorem oſtendit. De quâ optatâ operatione ipſum meum corpus, cùm elapsô anno malignâ corripiebatur febre, devotum ac certum teſtimonium humillimè proferre, & vult & debet.

§. IV. Dixi in paginâ antecedente, modum ſublimandi *cinnabarim nativam* pauciſſimis eſſe cognitum, quod vel ideò clareſcit, quod hujusce ſublimationis nullus Autorum, quà veterum, quà recentiorum, quantum mihi quidem conſtat, modum ac methodum deſcribant. Licet non ita pridem Dn. D. Godof. *Scholzius*, & nuperrimè Dn. D. Math. *Tillingius* de *cinnabari* ſpecialiores, eosq́ue laude dignos in publicum produxerint Tractatus. Me quidem non latet, unum alterumq́ue Autorem (ne eosdem viros eruditiſſimos arguere videar, nomina non addo) in publicâ *ſpecifici cephalici Michaëlitani* deſcriptione propoſuiſſe, quod B. D. *Michaëlis* ad hujus compoſitionem adhibuerit *cinnabarim nativam* ſexies ſublimatam. Verùm certè mihi conſtat, tàm antea quàm per integrum illud ſeptennium, quo ipſe vixi in ipſius Muſeô, laboribusq́ue chymicis interfui, pulverem huncce nunquam fuiſſe confectum è cinnabari nativâ, nec ſimplice, veluti aliàs exhiberi ſolet, nec ſexies

ſublimatâ, ſed ſemper *è cinnabari antimonii*, & hac quidem 5. vel 6. vicibus ſublimando depuratâ. Ex ſuperfluo quæſivi nuper è Dn. Math. *Zittemanno*, ingenioſo Lipſienſium chymico, qui pyrotechniæ Michaelitanæ usque ad ejus obitum fuit præfectus, quidnam ipſi de hoc dubio conſtaret, & ſanctè aſſeveravit, quod per ſedecennium ſuum, quô illi fuit à laboribus Chymicis, idem de hac cogatur affirmare, quod jam dixeram. Paulò ante obitum ſuum quidem laudatiſſimum Dn. D. *Michaëlis* nonnulla curioſitatis gratiâ in perſcrutanda *cinnabari nativâ* tentaſſe, ſed ſucceſſu non adeò optatô. Proinde judico, virum illum curioſum, qui primùm cephalicum ſpecificum literis publico communicavit, adcuratam hôc in puncto hujus cognitionem non habuiſſe, ſed pro *cinnabari antimonii cinnabarim nativam* poſuiſſe, cujus authoritati reverenter inhærentes alii, poſtea ſuis ſcriptis idem inſeruerunt, unde hocce erratum improviſò ſuam traxit originem, uti non rarò in ſimilibus rebus fieri ſolet.

§. V. Poſtquam, curioſe Lector, caput hocce, imò integrum opuſculum jam jam abſolveram, ac illud Typothetæ imprimendum committere intenderam; ecce! *VVedelii* mei candore accidit, ut hic ſtatim obtineas idem, quod Tibi aliunde ſperandum ac obtinendum eſſe, promiſeram; hoc eſt, communicavit ille quoque mihi modum *cinnabarim ſublimandi*. Quem cùm & ipſe

Tibi

Tibi non invideat, libens lubens aperio. Sic autem in literis ad me datis loquitur: *Sublimatio instituenda est sive per retortam ex arenâ ad instar cinnabaris antimonii, igne fortissimô, sive, quod compendiosius, & mihi consultum ita ℞. Cinnabaris nativæ puræ, q.v. v.g. Libram semis, vel amplius, pulverisata indatur cucurbitæ minori* (ein Scheide-Kölblein) *hæc verò reponatur in crucibulum rotundum majusculum, & in furnô anemio sub igne rotæ intra paucas horas separatio succedit remanente in fundo parte terreâ albâ, vel magis cineritiâ. In regione verò mediâ flores, seu sublimatum cinnabaris eleganter splendens, circuli formâ adhærens. In summo climate, levi factâ cum luto obturatione, partes evectæ subnigricantes mercuriales & sulphureæ quædam adhærent rostro, ad instar mercurii dulcis.*

CAP. X.

Autoris methodum circulandi cinnabarim nativam *detegens.*

§. I.

POstquam igitur denuò æquâ mente expenderim, quantum energiæ à diuturniore digestione ac longinquiore circulatione, sibi promittant illi, qui *Tinctura universalis*

niverſalis, vel lapidis Philoſophorum elaborationi invigilant, vel univerſalis illius Azoth adeptioni inſidiantur; Quantam item efficaciam inde experiantur illi, qui laboribus arcanioribus huic analogis incumbunt, quantum non minus virtutis quotidiana ſuppeditet experientia in extractione uſualium eſſentiarum ac tincturarum chymicarum; hypotheſi confidens phyſicæ in cap. 8. antecedente præſuppoſitæ, ac inprimis Divinâ innitens ope, aggreſſus ſum dictam hancce *cinnabaris nativæ* tractationem, modò in verbis ſequentibus ingenuè, ac candore Medicum Chriſtianum decente, & enchiriſibus poſſibili perſpicuitate detectis declarato; ſcilicet: *Cinnabaris nativæ* Hungaricæ veræ, elutriatione depuratæ, interno uſui aptæ, veluti eandem vendere ſolent mercatores Viennenſes, atque à parte terreâ vel arenosâ, utpote impuriore, liberæ, ſubtiliſſimè pulveriſatæ uncias duas aut tres incluſi globo vitreo capacitate ſuâ libras duas medicas fortaſſis capienti, (globi autem tales facilè obtineri poſſunt, cùm hactenus ab aurifabris, netricibus, &c. aqua repleti tempore veſpertino candelæ opponantur pro juvandô viſu) foramen in ſuperiore globi parte operculo ligneo, papyro circumvoluto, & cerâ Hiſpanicâ liquatâ accuratè ſigillavi, & quia manubrio inſtructus eſt globus, mediante filo allegato eum ſuſpendi in clavum ferreum tegumento ſcrinioli infixum.

§. II. Sub-

§. II. Subimisi lampadem oleô olivarum puro nutritam filo mediocris crassitiei huic immisso. Potuisset quidem vas hoc vitreum, veluti non rarò retortæ solent, lutari; verum à vitro suspenso delapsum limi ignisque inde suffocationem metuens, aliasque ob causas, liberum ita flammæ exposui. Plus vice simplici miratus sum, quod vitrea hæc corpora per violentam caloris actualis torturam præcipuè ultimis mensibus, non fuerint disrupta; negare etiam non possum, unum alterumve horum rupturam mihi valdè minatum fuisse, exorto in vitri fundo, non exigua fissurâ; Licuit autem mihi semper esse tam felici, ut frequentiore ac cautiore inspectione illud præviderim, materiamque contentam alii vitro incluserim. Quâ de re curiosos operatores ingenuè per hoc volui monitos.

§. III. E superfluo tamen addo, chymiæ jam dudum cognitum fuisse, quomodo vitra pro majore firmitate ac durabilitate obtinenda, ac pro securiore materiæ contentæ adservatione, peculiari compositione possint acquiri. Similem mihi amicus communicavit, quam Lectori benevolo, uti alia, ita & hancce ingenuè detego; Sumantur cinerum è ligno vitis purissimorum libræ sex, salis communis culinarii, silicum pulverisatorum ana unciæ tres, fluant optimè mixta in fornace vitrariâ; dum verò adhuc fluit, injice pulveris borracis uncias tres;

ex

ex hac materiâ fluidâ pro tuo lubitu poterunt formari vitra.

§. IV. Hujus autem lampadis flamma primis tribus mensibus, 8. vel adsummum 9. digitis transversis à vitro distabat. Quibus elapsis per aliud trimestre, ignem admovi paulò propiùs, nimirum unius & ferè dimidii digiti altitudine. Sequentibus postea tribus mensibus idem præstiti, ignem mediante proximiore admotione paulò magis augendo; Ac tandem non minus ultimo anni quadrante, ignem exaltando dictô modô pergere, consultum judicavi.

§. V. Dixi quidem, ignem fuisse continuum, fateor tamen, me adeò rigorosum semper in hoc non fuisse; sed aliquando una alterâve horulâ flammam cessare concessi, ut ita à continuo ac satis violento hoc ignis tormento materia contenta quasi quodammodò sese refocillare potuerit.

§. VI. Cum metuerim, partes mercuriales contentas, utpote subtiliores, sublimiora esse petituras, ac in auras evolaturas, inutiliter, utpote à sulphureis nondum planè subjugatas & fixatas, foramen globi vitrei, uti dictum, accuratè clausi. Me autem opinionem hanc non fefellisse, vel inde patet, quod aliquoties observaverim, prioribus aliquot mensibus integros vitri parietes scatere guttis largis in pulverem subjacentem striatim relabentibus,

tibus, ut & vaporoſum nonnunquam fumi adſcenſum; in ultimis verò menſibus non item, manifeſtò argumento, *cinnabarim nativam* uſualem nondum eſſe corpus planè fixum (veluti quidem quidam autumant) ſed ejusdem ſulphur atque mercurium vi ignis diuturnâ poſſe penitius uniri, ac tandem combinari, magis magisque figi. Ut autem hæc reſolutio & unio eò feliciùs procedat, materiam vitro incluſam ſæpiùs agitavi. Ubi & hoc experientiæ meæ teſtimonium non poſſum non addere, dictas modò ſtrias non ſemper æquè mihi ſucceſſiſſe; ſed plus minus fuiſſe obvias, prout partes mercuriales utpote volatiliores, ſulphureas ligantes, in proportione ſuperaverint, vel iisdem nondum benè fuerint unitæ; Inde *cinnabaris nativæ* diverſitatem etiam judicare licebit ſanioribus.

§. VII. Tandem benevolum Lectorem latere nolui, quod abſoluto, & ad incudem ita deductô hôc opere, expenderim, *errare humanum eſſe*, juxta vetus dicterium; Propterea ne imponerem (quamvis inſcius & invitus) orbi erudito, aut ſeducerem, confuſosque redderem Philiatros, ac novitios Medicinæ Practicos, aut mihi ſoli ſapere viderer, deſiderabam judicium, votaque colligebam aliorum carbones chymicos tangentium, inter quos meritò nomino, in decus atque emolumentum Chymiæ in ſuperiore noſtra Saxoniâ natos Dn. Dan. *Ludovici*, &

Dn.Georg. Wolfg. *VVedelium* Archiatros Saxonicos, ut & Dn. Math. *Zittemannum* Chymicum Lipſienſem, qui egregiam efficaciam medicamentoſam hinc eſſe ſperandam, unanimi calamo ominabantur, ideòque horum innitens ſuffragio, eò audaciùs rationibus meam addere experientiam audebam,

CAP. XI.

Doſin ac utendi modum demonſtrans.

§. I.

DEclaratâ nunc, & quidem candore Chriſtianum decente, ac poſſibili perſpicuitate declaratâ præparandi methodo, neceſſum erit, ſimili ingenuitate propalare doſin ac utendi modum. Quamvis enim cuidam liceat eò felicitatis pertingere, ut poſſideat quoddam incomparabili pollens virtute medicamentum, niſi ſimul ipſi de ejusdem uſu ac doſi conſtet, hoc abuſivè, ac in quantitate aut majore aut minore, adhibitum, vel poterit eſſe gladius in manu furientis, vel ad minimum paucum, imò nullum inde erit ſperandum ægroto ſolamen.

§. II. Proinde phyſicâ hac innitens hypotheſi: Si *cinnabaris nativa* non niſi ſola elutriatione depurata ac

præ-

præparata, cœterùm cruda, laudabilibus effectibus sese hactenus commendavit, & adhuc commendat, dum propinatur 4.6.8. ad 10. granis pro dosi, inter alias tamen utplurimùm res medicamentosas, ac in specie præparata quæ audiunt, mixta, me à scopo non aberraturum aut in methodi medendi regulas peccaturum censui, si *cinnabarim* hancce, dictô meo modô exaltatam, exhiberem 2.3. aut 4. granis pro dosi. (ut autem eò certiùs de effectu mihi constaret, dedi uni ac alteri desperatè ægrotanti, v.g. Hydropico & paralytico inveterato 8 ad 9. grana pulveris hujus circulati, non modo sine incommodo; sed & laudabili efficaciâ :) Nec opinioni defuit effectus, sed scopum obtinui desideratum. Exhibui autem illam vel præservatoriæ saltem, vel curatoriæ indicationibus satisfacturus.

§. III. Ad præservationem consultum judicavi, ac sufficientem inde mihi promisi operam, si, pro complexionum quidem ac symptomatum diversitatibus, unâ alterave, imò tertiâ saltem septimanâ semel dosin talem propinaverim, ne Archæus generosi hujus remedii nimium adsvescat auxilio. Ubi efficaciorem quoque inveni operationem, si proximò ante Lunæ mutationes die, à cubitum ituro assumatur. (Universalia tamen, ceu loquuntur Medici dogmatici, ut & aliquando alia medicamenta simul omninò sunt præmittenda ac conjungenda,)

da) A blandô enim *cinnabaris ſulphure anodyno* mollis: paritur ſomnus, unde Archæus hac tranquillitate mediante anſam arripit, œconomiæ ſuæ microcoſmicæ commodum promovere. Quantum enim utilitatis conferat ſartum-tectum, ſervandæ valetudini ſomnus tranquillus, vel ruſticorum etiam norunt puſiones. In ſpecie autem dicto jam tempore, præſervationis causâ bonâ euphoriâ exhibetur in iis, quibus à capite & nervoſo genere debilibus diverſa illa accidunt ſymptomata, v.g. cephalalgia, epilepſia, vertigo, apoplexia, arthritis, item, qui catharris, uti vulgò vocantur, ſunt obnoxii, nec minus illi, qui ſcorbuticæ ac hypochondriacæ ſalſæ aut acidæ impuritatis patiuntur ſymptomata, ſentiunt hâc ſanguinis refocillatione fortem putredini ſerpenti poni obicem.

§. IV. Hac occaſione non poſſum non quaſi obiter monere, (cum dixerim, me ante mutationes Lunæ feliciùs ea exhibere ſolere) quod me neutiquam lateat, Medicorum etiam modernorum nonnullos ab aſtrorum influxu, & præprimis Lunæ mutationibus nullam planè operationem, nullas turbas, nullam opem concedere in Microcoſmum medicamentorum operationibus. Quamvis quidem eam controverſiam ſpecialiter hic non faciam meam, nihilominus tribus ſaltem verbis ſtatuo, me illis ipſis ex tenui meâ praxi, plusquam millena in contrarium opponere valere experimenta; ut

ut nihil dicam de innumeris aliorum teſtimoniis. Ambabus tamen concedo manibus, non omnes æquè homines à dictis Lunæ mutationibus quiddam moleſti perpeti; ſed eos præcipuè qui catharroſi vulgò audiunt, vel quibus in ſpecie caput cerebrumque, aut hæreditariè, aut alias ob cauſas occaſionales non adeò obtigit firmum ac vegetum.

§. V. Quando verò ad ipſam morbi cujusdam curationem propinare dictam meam *cinnabarim*, animum intendi, id pro morbi ac ſymptomatum conditione ac violentiâ, vel prout celeriùs expetebatur auxilium modò frequentiore, modò tardiore eam doſi exhibui; ſic v.g. in febribus malignis ac continuis dedi ſingulis vel alternis ſaltem aliquando diebus ſemel, in intermittentibus verò ante paroxyſmos; verâ autem fide teſtari poſſum, me tantum-non ſemper criticum ſecutum affectum obſervaſſe, & quidem utplurimum mediante ſudore quaſi ſpontaneo.

§. VI. In nonnullis tamen madorem lentum, criticum tamen, ſequentibus demum diebus ſucceſſivè, imò aliquando planè inſenſibiliter optatam eveniſſe operationem obſervavi. In morbis verò diuturnioribus non adeò frequenter exhibui. Non iniquum erit, heic adducere, quid in propriò meo corpore, quaſi pro ſui inventione, gratias acturum, hocce medicamentum mihi bene-

neficii exhibuerit. Non modò enim hoc mihi ipsi febrem malignam pleuriticam violentam duobus abhinc annis patienti aliquoties exhibitum; sed etiam hactenus successivè ad Archæum roborandum, vim balsamicam sanguini conservandam, scorbuticasque massæ sanguineæ cruditates separandas ac superandas optimè profuit, & adhuc prodest.

§. VII. Celeriorem autem & adhuc certiorem mihi promitto de hocce efficaciam, si frequentius exhiberetur, quod mihi hactenus præstare non adeò licuit, cùm in majore copiâ illud nondum possederim, quod in posterum tamen haud difficulter effici posse nullus dubito.

§. VIII. Monendum quoque duxi, veluti in aliis pluribus quoad usum hujus me accommodaverim usui *cinnabaris nativæ* solitæ, ita & in hoc à me factum quòd eandem miscuerim quoque ferè semper uni alterive pulveri adpropriato, præparata quæ dicuntur, partim & præcipuè ne minima ista dosis cinnabaris ponderosi in dente cavô, aut faucibus hæreat, aut inter deglutiendum perdatur, partim quod per illorum pulverum analogiam eò citiùs in actum ducatur *cinnabaris*, eorumque posteà operationi penetrabile pondus addat sua energiâ, atque ita quasi per horum virtutis scintillam fortiores *cinnabaris* radii accendantur; veluti utraque *cinnabaris* (& antimonii nimirum, & nativa) laudabilem talem effectum quotidianâ demonstrat experientiâ.

§. IX.

§. IX *Cinnabarim* autem dictâ meâ methodô præparatam, magis fixatam, atque exaltatam contra illos adfectus quoscunque, quibus eandem more communi solùm elutriatam ac pulverisatam opponere consveverunt, hucusque Hygéæ proceres, propinare consultum reperi, expendens, hasce ambas non nisi gradu qualitatum, hoc est, secundùm magis purum & impurum differre.

§. X. Proinde supervacaneum censeo, longis ambagibus hic repetere, quibusnam complexionibus præservativè, & symptomatibus curativè sit exhibendum, cùm partim superius è capite sexto elucescat, ac hauriri possit ejus usus ex illis, quæ de *cinnabari nativâ* in genere ex Autoribus nonnullis fuere deprompta, partim, quod possint è superfluo, illi ipsi ibidem allegati ab iis, qui ampliora desiderant, consuli. Cùm semper nauseaverim ab aliis jam dicta & publicata denuò scribere, exscribere, describere, transscribere, rescribere, Æsopicamque me ita ostendere corniculam. Jam saltem dixisse sufficiat, quod iisdem adfectibus applicuerim, quibus communis *cinnabaris* propinatur, licet ratione doseos diverso modo id fiat, veluti modò dictum.

§. XI. In specie tamen hic præterire non possum, quod *cinnabaris* dictâ meâ methodô fixata contra ipsam quoque pestis virulentiam tàm præservando, quàm curando, extraordinariam mihi exhibuerit opem. Dum enim

enim Patriam dulcissimam ac vicina quædam oppida irati Dei Justitia eâdem puniebat, non modò generosum hocce remedium à crudeli hâc lue me ipsum, meos, ac alios plures (inter quos præcipuè nomino Clericum quendam in vicinâ urbe degentem, qui plures ac ducentos peste infectos visitavit, & sacrâ synaxi beavit, nihil tamen mali à pestilenti istô contagio unquam est expertus;) divinâ benedictione præservavit; Sed etiam non minus contra ipsam pestem jam jam-præsentem diversis illud exhiberi curavi; & quidem effectu utplurimùm laudabili ac desiderato. Modus autem propinandi est talis: Cùm ratio ac experientia, utpote solida Medicinæ fundamenta, probent (veluti alibi quidem jamjam demonstratum,) *cinnabarim* & *nativam* & *antimonii*, communi saltem modô præparatam, non facilè solam sed aliis pulveribus mixtam commodius & feliciùs assumi, ideò & hîc illud observare, consultum judicavi. Propterea ad præservationem contra crudele hoc virus singulis 7. ad 10. diebus dosin hujus unam dedi; scilicet *cinnabaris* dictâ methodo fixatæ, gr. ii. ad iij. adhibui, additis cornu cervi sine igne præparati, & antimonii diaphoretici ritè præparati ana grana VIII. vel IX. expectatô vel stimulatô aliquando inde sudore. Luem ipsam verò jam dum patientibus exhibui singulis 2. 3. ad 4. primis diebus dictæ meæ *cinnabaris* gr. iij. vel iiiß. miscendo cornu cervi sive igne

igne, præparati, antimonii diaphoretici rec. ana gr. X. ſalis volatilis cornu cervi gr. V. ad VI. corpore ad madorem proliciendum diſpoſito.

§. XII. Ubi curioſum Lectorem latere nolui, me tum in aliis olim morbis, tum peſtilenti quoque hoc tempore non rarò obſervaſſe, ſudorem non ſemper ſubitò ac rivô largô poſt hujus aſſumtionem, adparuiſſe, ſed nonnunquam ſucceſſivè demum, unò vel alterô poſt die, & ſic lentâ ac continuâ, criticâ tamen diaphoreſi fuiſſe conſpicuum; prout Archæus maſſam ſanguineam, ac in eâ contentas cruditates noxias reperit diſpoſitas; Non rarò itidem planè inſenſibiliter & ſucceſſivè ſuam exercuit operationem. Plus vice ſimplici quoque bubones jam dum apparentes ab aſſumtô hôc remediô in locis excretoriis retrò ceſſiſſe, materiâ illâ per dictam diaphoreſin criticè ac lentè, tantum-non ſine ægrotorum incommodô aut moleſtiâ manifeſtâ, per cutis poros diſſipatâ, obſervare nobis licuit.

CAP. XII.

Partes eſſentiales cinnabaris nativæ, *ac inde orientem operandi modum generalius deſcribens.*

§. I.

ÆQuitas tandem medica & neceſſitas jubet, ut de modô operandi, vel quô modô & per quid vires

ſuas exſerat dictum medicamentum, nonnulla ſubjungamus, quo eò majore fiduciâ eôdem utantur ægroti, illudque his propinare valeant Medici. Cùm meritò in honore ſit habendum dicterium Philoſophi, Medicum in conſilium vocatum ita alloquentis: *Ne me tractes ut ſubulcum; ſed explica priùs cauſas morbi, tuasq́; contra hunc indicationes, & me poſtea habebis morigerum.* Ut igitur paulò generaliùs quædam præmittam, dico, partes eſſentialiter illud conſtituentes eſſe mercurium & ſulphur, & vel *cinnabarim nativam* eſſe mineram mercurii de ſulphure ſolari participantem, veluti quidem Philoſophia per ignem, vel rationes pyrotechnicæ à fundamentis mechanicis depromtæ abundè ac ſufficienter eunt teſtatum. Autores enim in ſuperioribus capitibus allegati edocent, illam ſine magno labore in dicta hæc ſua principia reduci poſſe; modos reducendi apud eosdem evolvere, ſi libet, licet.

§. II. Medicamenta quidem è mercurio oriunda, ſuperius capite 23. ipſe quaſi ſuſpecta reddidi, ut proinde Lectori non adeò eſſet vitio vertendum, ſi in hancce noſtram quoque cinnabarim, non adeò confideret. Verum enimverò, quòd nulla ſit regula, quæ exceptionem & diſtinctionem non admittat, illud & hîc locum habet ac confirmatur. Sermo enim ibidem erat de remediis è mercurio ſolo, ac præprimis crudo hauſtis, quippe qui peri-

periculosis ac sylvestribus largè scatent cruditatibus, quæ à genuina substantiâ mercuriali separatu sunt difficiles, nec omni Chymiurgo præparationem audenti obediunt, ut sic tantum absit, quin desideratum acquirant effectum, ut potiùs symptomata augeantur, imò sæpè sæpius alii periculosissimi ac tristissimi succedant eventus. Si autem adcuratâ Chymiatri mente ac manu tractentur, ac subigantur, remedia energiæ incomparabilis, atque ad panaceæ genium accidentia inde extorqueri, ibidem monuimus. Propterea cinnabarina nostra meritò hic quoque erunt excipienda, quippe quorum pars mercurialis à Medicorum & Chymicorum Primate, Deo O.M. per admixtionem sulphuris blandi metallici miraculosè cicuratur, figitur, atque benigni moris esse jubetur. Ligaturæ enim mercurii & sulphuris puri metallici principium operationis tantæ virtutis in *cinnabari* esse adscribendum, meritò cum diversis aliis statuit meus *VVedelius*, quâ de re ampliora videre licet apud eundem, in Pharmac. l.2. sect.5. c.3. ut & ibid. sect 6. c.8. alibi. Ipsam quidem *sulphuris* indolem quod concernit, notum quidem est, qualitate ejusdem nimium-quantum dolor! efficaci ac penetrabili abuti hodiè Bellonam, & qui huic affines, in interitum Humani generis, ac internecionem dum illud infelici monachi istius invento pulveris pyrii potior pars existit. Noxam tamen quam dicto mo-

do nolens-volens excitare cogitur, egregiè resarciunt medicamenta è sulphure extracta, balsamum sanguini nostro conciliando, millenisque aliis, & quod excurrit, vicibus œconomiæ microcosmicæ inserviendo; quâ de re ampliora adderem, nisi post Homerum me Iliada scribere, ac noctuas portare Athenas, haberem, quod metuerem. Quem, quæso, latet largissimis ambagibus virtuosa sulphuris encomia in plurimorum eruditorum scriptis deprædicari, imò integros de hisce innotuisse Orbi literato Tractatus?

CAP. XIII.

Specialiùs edocens, quonam modô suam absolvat operationem in corpore cinnabaris nativa.

§. I.

GEneraliora hæcce de partibus *cinnabarim nativam* essentialiter constituentibus præmittere necessarium judicavimus. Quibus succedat, necesse est, specialiùs declarare, quonam modô laudatum nostrum medicamentum suam absolvat operationem. Notum quidem est è Pathologiæ modernæ regulis, veluti cibum

po-

potumque assumtum, ita & medicamenta debere à fermentô stomachicô digeri, dein ad intestina ablegata mediantibus vasis lacteis, thoracicis, ac lymphaticis, massæ sanguineæ, & successivè visceribus, ac membris illis, quibus destinata est virtus ista medicamentosa lento gradu transvecta communicari, suasque ibidem desideratas efferere vires actuali, materiali ac topicâ quasi operâ. Hoc in pluribus ita succedere medicamentis, vel crassiorem ad minimum eorum portionem in corpore nostro sic tractari, ambabus concedimus manibus, cùm fundamenta & rationes ex avtopsiâ anatomicâ modernâ petitæ illud evincant, ac ipsi invidiæ indignanti clarissimè propinant. Sic v. g. pro acido vel salso p. n. sanguinis ac lymphæ absorbendo, pro sanguine febriliter ebulliente temperando volatilia, Martialia, Saturnina, nitrata, aliaque præcipitantia, ac alterantia, mediante sanguinis circulo, methodo ac viâ hâc successivâ, ideoque Archeo gratissimâ suum laudabiliter absolvunt censum.

§. II. An autem tardus hicce operandi modus ab omnibus remediis exhibitis debeat ac velit expectari, potior Medicorum recentiorum pars jure meritò dubia hæret, imò contrariam defendere sententiam cogitur. Ut enim primò *cinnabarim nativam* (utpote de quâ nobis præcipuè jam res est) in scenam producam, negari non potest, eandem tam subitò ob ponderosam substan-

tiæ ſuæ metallicæ gravitatem ac fixitatem in ventriculo neutiquam ſubigi, atque in actum materialem traduci poſſe, nihilominus frequentiſſima paſſim occurrunt experientiæ teſtimonia de efficaciâ ejusdem, uti laudabili, ita ſubitaneâ. Inter mille exempla jam ſaltem prodeat vis ejus anodyna, item antepileptica, nec non ſudorifera; ſæpè enim accidit, ut tantillo temporis ſpatio, quô grave hoc corpus vix venis lacteis totum poſſit communicari, ſi actualis digeſtio plenariè concurrere debeat, minimè verò per ſanguinis maſſam transportatum in cerebro ſomnum excitare, aut epilepticos inſultus ſuffocare, multò minus per poros cutis longiſſimè diſſitos ſudoris largas ſatis excitare valeat ſcaturigines: Ut nihil dicam de hoc, cinnabarinam ſubſtantiam ſæpè indigeſtam, ac colore rubro in excrementorum alvi excretione, veluti ſoricem ſeſe prodentem; ſucceſſu interea optato in corpore obtingente.

§. III. Audiamus expreſſa unius alteriusque Naturæ Myſtæ de hac re arduâ & ventilatu digniſſimâ verba ac mentem; Sic enim ſummè de publico meritus meus Dn. Dan. *Ludovici*, in Pharmaciâ modernâ p. m 340. inquit: *Cinnabaris vix in ſtomacho vel puſionum obſervatione reſolvitur, ſed incomprehenſibili fermè nec tum determinato contactu ſubitò ſæpè cum conſimilibus aliis, quod ſuum eſt, agit*, Frid. *Hoffmannus*, method. med. lib. 1. c. 11.

c.11. p.m.142. & clavis Pharmaceut. l.3. c.16. p.m.292. ita loquitur: *Cinnabaris ventriculi digeſtioni minimè paret, neq; in corporis œconomiam recipi poteſt; aſſumta tamen quàm diu in ſtomacho hæret, Archæum noſtrum variè mireq; afficit alterando.* Idem ibid. p.m.294. *Cinnabaris omnem digeſtionem ventriculi, & inteſtinorum actionem ſubterfugit, ut in corporis noſtri œconomiam diſtribui nequeat; ſed vel odoretenus, aut nudo ſaltem adſpectu variè mireque noſtrum alteret Archæum,* &c. Matth. *Tillingius*, in Scrutinii cinnab. nat. præfatione, inter alia de operatione medicamentorum metallicorum, & in ſpecie cinnabaris ſic teſtatur: *In ſtomacho incipiunt directum virium ſuarum radium, virtutemq; dotalem exponere, ut in corpus totum ſparsâ hauſtâ in Archæo vi radiali irrorata ſanitas inde ſuccedens avidè ſuſcipiatur. Metalla enim ſunt ſpecula quædam lucentia, quæ vim habent penetrandi & illuminandi Archæum à ſuis erroribus, furoribus & defectibus, quod illum reſtituant in nitorem tincturâ dotalis perfectionis*, &c. Plura ac magis dilucidata licet legere partim in dictâ præfatione, partim in illius Tractatus c.25. p.m.185. ut & c.36. p.m.230. ſpecialiùs hac de re agente.

CA-

CAP. XIV.

In præcedente capite de cinnabari nativâ *dicta aliis rebus ulterius illustrans.*

§. I.

EAdem planè de diversis aliis rebus medicamentosis Medicinæ procerum est opinio. Statuunt enim operationis energiam absolvi peculiari planè atque arcanâ, eademque celeri methodo ac modo, dum scilicet Archæus, utpote providus Microcosmi œconomus, sæpè sœpius non possit tàm diu expectare, usque dum per vasa chylum, serum ac sanguinem vehentia partibus, quibus auxilium afferendum est, advehatur, atque ibidem actuali ac materiali contactu operetur; sed cogatur ob eminens periculum viâ proximiore, sui muneris quod est, absolvere, atque ita per medicamentorum non ita pridem assumtorum, ac in stomachis ad minimum potiore sui parte adhuc hærentium insitam qualitatem, mediante spirituali quâdam irradiatione, ac ideali impressione vel magnetismo quasi, virtutem suam in corpora effundere.

§.II. Hac

§. II. Hac de re ſummè curioſâ acutiſſimè philoſophatur *Helmontius*, partim diverſis in locis operis illius, quod in Herb. verb. & lapidibus magna latet virtus, inſcripſit, partim aliis in Tractatibus, ſtatuendo, remedia & præcipuè metallica (utpote utplurimùm fixiora) radium ſuarum virtutum & virium in ſtomacho deponere, inde demum per totum corpus eam diſpergere, imò citra ſui diſſolutionem ſolo adſpectu, illuminatione ac irradiatione, aut radiorum lucidorum circulatione, poſtea in partibus, quas tranſeunt, ſanationes perficere.

§. III. Sententiæ huic *Helmontianæ* plures Neotericorum ſuum addunt calculum, & cum prolixitatem ſemper nauſeaverim, lubet ſaltem pro majore modò dictorum explanatione producere nonnulla exempla per mechanicam experientiam eadem confirmantia: Tale exhibent teſtimonium medicamenta contra apoplexiam, lipothymias, adfectus mulierum hyſtericos, & ſimiles celerrimum clavæ Herculeæ auxilium expoſcentes propinata, per hæc enim (licet non ſemper ſint volatilia, aut ſubſtantiæ penetrantioris,) ſæpe ſæpius plurium pedes è Charontis cymbâ, ſi non in momento, tamen brevisſimo temporis ſpatiolo retrahi, nemo negare audebit; quod, ut per vias ordinarias è ſtomacho, mediante chyli, lymphæ ac ſanguinis motu (quamvis me non lateat,

huncce paucisſimis horis abſolvi,) fiat, ſanè eſſet impoſſibile. Quomodo, & quam citò aliquando vel unicus vini generoſioris hauſtulus refocillet, robur novum iis addendo, morbo, mærore, terrore, laboribusque fatigatos, experti loquantur.

§. IV. Truculentam, eamque aliquando ſatis ſubitaneam narcoticorum, præprimis abuſivè hauſtorum operam, quod attinet, optandum eſſet, ne triſtes horum effectus hinc inde obtigiſſent, aut obtingerent, atque ita horum qualitates penetrantes non confirmarent, eadem ad minimum bonâ ſui parte lentam ſtomachi digeſtionem neutiquam expectare.

§. V. Ut ad purgantia tranſeam, produco è plurimis exempli loco mercurium vitæ, & vitrum antimonii, quanta inde ſæpius enascantur horrenda ſymptomata, lipothymiæ, cordis palpitationes, convulſiones, è pulvisculo illo, pauxillo, & quidem valde fixo & breviſſimum ſaltem poſt tempus aſſumtum, nauſeam movere Lectori volo, cùm de his teſtentur non modo illi, quibus debilia ſunt viſcera; ſed & quadrati habituque athleticô præditi ruſtici.

§. VI. Sic ingenioſum valdè Chymiatriæ eſt inventum tinctura ſulphuris vitrioli dicta, quæ conficitur è terra vitrioli dulci, vel è capite mortuo ſpiritus vitrioli, unde ſapor omnis vitriolicus eſt elixiviatus, de quâ poſtea ſpiritus nitri ac vini rectificatus abſtrahen-

hendus; Hæc mirandos ſæpe præſtitit effectus magno D. *Michaëlis*, mihi, aliisque, 30. ad 40. guttis propinata contra quascunque hæmorrhagias internas, externas, narium, uteri, vulnerum, remotisſimarum etiam partium, ſputumque ſanguinis; & illud quidem celerrimè, motu chyli ac ſanguinis pro hac operatione nimis tarde impediente.

§. VII. Quomodo oſteocolla parvâ doſi oretenus aſſumta celeriter conglutinet oſſa fracta, à ſtomacho licet remotiſſima, quomodo item dens apri aſſumtus pleuriticorum dolores mirè ſublevet, hanc modò dictam ſententiam defendens accuratè philoſophatur Otto *Takenius* in ſuo morborum principe, c.9. p.m.125.126. & ſequentibus.

§. VIII. Non poſſum non tangere venena, & ex horum ampla farragine jam modò nominabo arſenicum; quamvis enim hoc ſit corpus fixum, grave ac ponderoſum & per conſequens maſſæ ſanguineæ communicatu difficilius, nihilominus frequenti conſtat rerum uſu, illud idem ſtomacho vix intruſum, malitioſâ ſuâ acrimoniâ tam infeſtum eſſe Archeo noſtro, ut non modò horrenda inde ſubitò excitentur ſymptomata; ſed & utplurimùm balſamus vitalis penitus ſuffocetur, ac ita morti feneſtra aperiatur, remediis penetrantibus, & multum aliàs valentibus, licet celeberrimè exhibitis, ſæpè nil valentibus.

§. IX. Quamvis autem, veluti modò dictum, deleteria ab hoc assumto insequantur subitò accedentia, vitæ nostræ interitum minantia, imò producentia, nihilominus è sectionibus anatomicis, ita enectorum oculatiores didicerunt plus vice simplici, pulverem arsenici deglutiti in stomacho adhuc fuisse conspicuum. Exemplum tam mœsti exitus ipsi meæ praxi obtigit, dum in sectô cadavere fœminæ, cui insciæ maritus perfidus in offa arsenici pulverem exhibuerat, paulô post morte secutâ, hic in stomacho adhuc hæsitans, oculis omnium sese offerebat.

§. X. Similem mediante ideali irradiatione operationem confirmant sequentia. Norunt quidam, Chymiæ periti, conficere vitrum antimonii peculiari modo, cujus vel minimam portiunculam si injiciunt una, alterâve horâ vino, hoc autem propinent, vomitorii optatum adipiscuntur finem; dicto antimonii vitrô idem pondus, eandem virtutem semper retinente, licèt vel centenis vicibus usui tali fuerit accommodatum.

§. XI. Eodem innititur fundamento aqua mercurialis pro enecandis tenellæ ætatis lumbricis propinata; dum scilicet mercurius vivus in aquâ fl. acaciæ, persicorum, absinthii, aut simili aliquot diebus infusus, & quandoque agitatus, sæpissimè felici energiâ sese commendat, de pondere ac qualitate mercurii nihil planè decedente.

§. XII. A-

§. XII. Agmen de hisce per irradiationem operantibus medicamentis claudat dictum maximi momenti, & altioris indaginis magni *Helmontii*, qui in superiùs allegato Tractatu in Herb. Verb. & lapid. magna latet virtus inscripto p. m. 460. ita effatur: *Dicam Filiis nostris, ut ex ungue leonem: Extrahe sulphur antimonii, quod vix à vulgari discrepat visu, nisi quod parum in viriditatem vergat; Fac cinnabarim hanc adhùc sexies per se sublimabis, ut sublimatio inserviat pro reverberio lilii. Accipe semiunciam tritæ bujus cinnabaris, suspende per 24 horas in vini dolio, cujus unicum cochleare per aliquot dies sumtum, miraberis effectum. Estq; eadem cinnabaris sufficiens multis centenis doliis iterum æquivalens, si iterato resublimetur.* Ubi obiter moneo, quendam aliàs gnavum satis naturalium scrutatorem per dictum hoc *sulphur antimonii* vel *cinnabarim Helmontianam* intelligere illam antimonii cinnabarim communi methodo sublimatam ac præparatam; An autem, effectus ipse sit responsurus, maximè dubito, (quod quidem pace viri curiosi dixero, siquidem quemlibet abundare, suo genio concedo) potiùs ei inhærens opinioni, *Helmontium*, jam citato in loco neutiquam loqui de *cinnabari antimonii* vulgari; sed loqui more suo de aliquo *sulphure antimonii*, arcanô & occultô modô parabili; veluti quidem solet non rarò res propositas aut peculiaribus nominibus definire; aut imposita nomina aliter intelligi gestit.

Cap. XV.

Rerum phyſicarum perſcrutationem uti ſummè neceſſariam commendans, pro labore hoc cinnabarino apud ſaniores meliùs defendendo.

§. I.

DUm hæc ſcribo, audio quaſi mihi oggannientes ac indignantes nonnullos moroſos Medicos veteranos, qui ſub ſpecie, quod nauſeent ludicra, noxia, ac ab omnibus ingenuis meritò deteſtandæ iſtius novationis ſtudium, plus juſtò jurant in Magiſtrorum ſuorum verba, piaculum judicantes, ſi vel minimum, de illa medendi methodo, quam olim in Academiis ſunt edocti, ac de rudimentis practicis primò olim uſu cerebri ceræ impreſſis vel unicum gry decederent. Verum enim verò quæ in Tractatibus meis de Tinctura univerſali, atque de methodo balſamandi antea editis profiteri publicè Orbi erudito, non erubui, illud idem hic repeto. Scilicet quemadmodum Anteceſſoribus noſtris de republicâ medicâ benè meritis, aut adhuc merentibus nihil planè honoris detrahere unquam ſum auſurus; ſed eorum memoriam meritò ac pro virili dum ſpiritus hos regit artus, reverenter ſum habiturus, ita quoque è contra naſutulorum iſtorum novatorum ab aliis olim ſapienter dicta fri-

ſrivolè carpentium genium ac mores ſemper ſum deteſtatus, ac deteſtabor, dum vivam.

§. II. Nihilominus, cum amicus quidem Plato, Amicus Ariſtoteles, magis amica tamen veritas eſſe debeat cordato Medico, Medico conſcientioſo, nec ulli liceat talentum ſuum cœlitus concreditum otioſè terræ mandare; ſed eodem pro divino honore ac proximi commodo augendis laborare ac lucrari. Ita quemlibet ſuo abundare ſenſu libens-lubens concedo, liberumq́ue ipſi relinquo, quomodo in extremo judicio de talento ita ſepulto, atq́ue ſomnolentâ mentis ſuæ ſocordiâ ac torpore rationem ſit redditurus. Ego autem decente candore cum aliis veſtigia legam Anteceſſorum noſtrorum ſuperioribus ſeculis idem egregiè præſtantium; hoc enim niſi per tot ſecula laudabili ingenuitate factum, ſanè tantum honoris glorioſi culmen non attigiſſet Hygéa noſtra.

§. III. Optarem equidem, ut & mihi Deus talia otia facere vellet, quò contentus eâdem ſcientiâ, eâdemq́ue medendi methodo, quam in Academiis, ac praxin medicam initiatus, edoctus, ac adſuetus remediorum formulis ſemper inhærere, atq́ue ita amænæ mentis tranquillitati, ſine ulterioribus curis, ſeriisq; meditationibus renovatis, ac continuò renovandis indulgere valerem! Verum conſcientiæ meæ (veluti quidem mecum aliorum plurium ſimiliter) non licet eſſe tam fecili; ſed dum expendi-

pendimus, audimus, videmus, quæ & quàm multa rem noſtram medicam mirificè amplificantia & ornantia in theoriâ, in praxi, in anatomicis, in chymicis, aliisque ejusdem partibus perfrequentia ac firmiſſimæ fidei experimenta laborioſi ſolertesque artis filii Mundo curioſo communicârint, & in ſpecie fertili noſtro hôc ſeculô non modio aut trimodio; ſed toto horreo admetiantur, aſſentiri, ac perſcrutando illos æmulari, niſi impiæ ignaviæ ſtigmata noſtris inurere velimus animis, cogimur.

§. IV. Ne autem invidoſa Medicorum iſtorum indignatio in me ſolùm ſua ejiciat ſpicula, pro me loquantur ſimul verba magni *Rolfincii*, quæ extant in dedicatione ſuar. Diſputat. Chymicar. facta ad lucidum *Norібergæ* ornamentum, Dn. Joh. Georg *Volcamerum*: *Ignava quædam*, inquit, *ſeculi depravati ingenia Chymiam quam non adſequuntur, contemnunt; illa autem in arduô poſitâ clariſſimâ luce caligantes eorum oculos obruit, perſtringitq́; admiratores verò ſuos animat ad honeſtum & pingue otium in his ſtudiis locandum, eaq́; facienda, quæ animum caliginibus ſuperioris ævi diſcuſſis, inſcitiæ exuunt rubigine, gloriaq́; ſunt digna æternâ*, &c. &c.

§. V. Ut enim nihil jam dicam de hoc, quid Academiæ noſtræ curioſæ leges ac ſymbolum (*nunquàm otioſus*) expoſcant, jubeantque, dico ſaltem, quemvis ſervandorum hominum arti addictum, non diffiteri poſſe, ſi modò ſcapham ſcapham vocitare, ac ſine ſuæ conſcien-

tiæ

tiæ cauterio loqui velit, nos quot diebus invenire, quæ discenda restant. Cùm enim tempora mutentur, nos & mutemur in ipsis, laboremus, quò Dnn. Antecessorum nostrorum inventis addamus alia nova. Nova autem nostra inventa non imputemus eorum socordiæ; sed seculi infelicitati; siquidem procul dubio plura, & fortè adhuc meliora Nos latent, cum imperscrutabile Dei judicium cuilibet seculo ac ætati sua reservet, uti inquirenda, ita invenienda.

§.V. Ut autem torpida tardarum ac pigrarum istarum testudinum ingenia eò magis rubore suffundantur, appono hanc instantiam: Quinque lustra & quod excurrit, præteriére, cum apud communem quasi *Germaniæ* in rebus medico-chymicis Præceptorem, *Lipsiensium* illum Hermetem, D. Joh. *Michaëlis* degerem, praxeos nostræ rudimenta apprehensurus. Quantò applausu, quantôque fœnore autem ille experientissimus praxin exercuerit, plurimorum adhuc inhæret memoriæ. Ex ingenuis fidelissimi hujus manuductoris consiliis integro septennio adcuratissimè observavi, quæ discipulum discendi cupidum decent. Eô tempore (ut ad specialiora nonnulla progrediar, pro re penitiùs illustrandâ) Vir laudatus plus millies pro acido vitioso sanguinis hypochondriaco-scorbutici corrigendo laudabili effectu propinabat essentiæ martis succo pomorum Borsdorff. factæ guttas 30. Item pro æstu febrili sanguinis p.n. ebullientis

piendô exhibebat tincturæ fl. bellidis, papaver. errat.
olar. &c. itidem saltem guttas 30. tam autem sanctâ
e & per conscientiam testor, (quod & mecum fateri
guntur moderni saniores Practici plures) per ultimos
quotannos vel lustra adeò in deterius cessisse Oecono-
am Microcosmicam, vel statum massæ sanguineæ, ac
cerum successivè adeò esse immutatum, aut inversum
tius, ob magis magisque auctam apud tantum-non
nes putredinem scorbuticam, ut, frequenti experien-
id evincente ac cogente, Ego cum aliis loco modò di-
rum 30. guttarum ad harum 50. vel 60 & quidem ad-
stimulo penetrante, v. g. essentiæ martis portiuncu-
spiritus salis armoniaci, & tincturis alterantibus ad-
tis arcanum duplicatum *Mynsichti, &c.* adscenderi-
s; minore illâ, ac olim solitâ dosi suum non amplius
pum in operatione medicamentosâ attingente.

§. VI. In multis ita hæc dosis medicamentorum
mendorum hodiè vult augeri ob materiæ morbosæ
tumaciam, ceu modò dictum. E contrà in multis
umstantiis summè molliusculè jam tractari massa
guinea cum visceribus, ob Archæum à cruditatibus
buticis violentioribus mirum quantum debiliorem
ditum superioribus temporibus.

§ VII. Sic v.g. plurimis ideò cautissimè sunt adhi-
da, non tam ipsa purgantia, quàm saltem laxantia;
minus venæ sectione cautiùs mercari cogimur, ne,
cum

cum ſanguinis copia ſimul balſamum ejusdem jam dum parcum & impurum, imò ipſam huic inhabitantem animam quaſi evacuemus. Me potisſimùm autem loqui de *Saxoniâ* noſtra ſuperiore, cujus ſum incola, quilibet ſanus judicabit, de locis remotis ſentiant Medici ipſis inquilini.

§. IX. Si itaque juráſſem ſolùm in verba ac methodum magni hujus ac candidi Præceptoris, quanta-quanta conſcientiæ hactenus inuſſiſſem cauteria?

§. X. Inſtantiam hancce autem neutiquam in opprobrium magni mei Præceptoris ac evergetæ de me ſummè meriti; ſed in honorem veritatis à me fuiſſe propoſitam ſanctiſſimè proteſtor; neque lingua mea, dum hic ero, ullam, niſi honoratiſſimam de eodem proferet mentionem, ejusdemque præcepta ac regulæ medicæ olim inculcatæ, quantum quidem honoranda veritatis cultura, ac temporis mutationes permittent, uti antea mihi fuerunt, ita & impoſterum erunt ἀυτὸς ἔφα.

§. XI. Tacerem hâc de re, cum ſemper laboraverim, ne ulli hominum, multò minus Chriſtiano, ac in ſpecie Medico (& huic etiam me fortaſſis ſeniori) dictis factisq; meis moleſtiæ creentur ſtudiumque contradicendi ac carpendi genius meus ſummè averſetur, niſi honeſtus veritatis amor aliam adhuc crenæ meæ extorqueret inſtantiam, quæ eſt talis: Quod miraculoſa *Theriaca* ac *Mithridatii* præprimis quidem alexipharmaca virtus per quot

cula in sui stuporem singulos rapuerit, rusticorum etiam
orunt pusiones. Hôc tamen non obstante, invicta ex-
erientiæ testimonia diversorum Medicinæ nostræ Pro-
rum ultimis hisce aliquot annis evicerunt, tantum ab-
isse, ut contra pestem modernam Germaniæ, Patriæ
lcissimæ, diversa loca dolor! misere torquentem eo-
m efficacia innumeris sanè vicibus antea, si quid aliud
commendans millies-millenis in eandem more solito
nfidere solitis, porrò & huic satisfecerit, ut potius exa-
batis ab adsumtione symptomatibus mortem acce-
atum viderint; Vel ad minimum modò laudatis The-
cæ ac Mithridatii alia temperata remedia admiscenda
,ex usu didicerint. Quod quidem, salvo aliorum judi-
, ingredientibus horum bonam partem calidioribus
cribendum censeo, quippe quæ à sæviente in massas
stras sanguineas tyrannide scorbuticâ vix & ne vix qui-
n nunc ampliùs tolerantur tali modo, ac sine tempe-
orum medicamentorum additione, veluti quidem
n. Antecessoribus nostris erat solitum & licitum.

. XII. Hæc de invento hoc meo *cinnabarino* dicto hac vice
ciant, usque dum cum Deo & die fortasse alia & ampliora &
ora insequantur. Illi, qui Medicum & medicamenta è terrâ
vit, eumque à Viris prudentibus non sperni pronuntiavit,
, ut per illud sanitas multis conservetur aut vacillans reddâ-
atque ita è miraculoso hoc aliisque similibus operibus glo-
osa Creatoris nostri munificentia amplificetur, atque al-
tiora magis magisque sumat incrementa!

❧ (o) ❧